

VII. KRONIKA

90. WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO, LUBLIN, 19 WRZEŚNIA 2014

19 września 2014 roku w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, Wydział Humanistyczny, przy pl. Marii Curie-Skłodowskiej 4, odbyło się 90. Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Przyjęto następujący porządek obrad:

1. Powitanie;
2. Wybór Komisji Mandatowej;
3. Wybór Komisji Skrutacyjnej;
4. Wybór Komisji Wnioskowej;
5. Wybór przewodniczącego 90. WZD oraz sekretarza obrad;
6. Wspomnienie o zmarłych Członkach PTL;
7. Podziękowanie dla Oddziału PTL w Zielonej Górze – organizatora 89. WZD PTL;
8. Wystąpienia gości;
9. Przyjęcie protokołu z 89. WZD w Zielonej Górze;
10. Sprawozdanie sekretarza generalnego z działalności Zarządu Głównego. Dyskusja i głosowanie nad przyjęciem sprawozdania;
11. Sprawozdanie Ośrodka Dokumentacji i Informacji Etnograficznej. Dyskusja i głosowanie nad przyjęciem sprawozdania;
12. Sprawozdanie skarbnika. Dyskusja i głosowanie nad przyjęciem sprawozdania;
13. Sprawozdanie Głównej Komisji Rewizyjnej. Dyskusja i głosowanie nad przyjęciem sprawozdania;
14. Zatwierdzenie okresów sprawozdawczych obowiązujących w PTL;
15. Przedstawienie tematu i sekretarza konferencji towarzyszącej WZD w 2015 roku;
16. Wystąpienie Komisji Wnioskowej – dyskusja i głosowanie;
17. Sprawy wniesione;
18. Zakończenie obrad.

Ad. 1. Przybyłych na Walne Zgromadzenie Delegatów powitała wiceprezes PTL, dr Małgorzata Michalska, przedstawiając zarazem zasady wyboru komisji.

Ad. 2. Przystąpiono do wyboru kandydatów do Komisji Mandatowej. Zgłoszone zostały następujące osoby – w porządku alfabetycznym: Damian Kasprzyk, Lucyna Król, Artur Trapszyc. Zebrani w głosowaniu jawnym opowiedzieli się za przedstawionymi kandydaturami (z osób uprawnionych do głosowania 32 głosowały za przedstawionymi kandydaturami, a jedna wstrzymała się od głosu). Komisja Mandatowa rozdała mandaty delegatom. Przewodnicząca Komisji, Lucyna Król, ogłosiła, że na sali znajduje się 33 delegatów spośród 42 uprawnionych do głosowania. Stanowiło to wymagane quorum. W związku z tym Komisja stwierdziła, iż Walne Zgromadzenie Delegatów jest uprawnione do podejmowania uchwał.

Ad. 3. Przystąpiono do wyboru kandydatów do Komisji Skrutacyjnej. Zgłoszone zostały następujące osoby – w porządku alfabetycznym: Alicja Mironiuk-Nikolska, Dorota Światała-Trybek, Magdalena Ziółkowska-Kuflińska. Zebrani w głosowaniu jawnym opowiedzieli się za przedstawionymi kandydaturami: „za” – 32 głosy, jeden głos wstrzymujący się. Nikt z obecnych osób uprawnionych do głosowania nie sprzeciwił się kandydatom.

Ad. 4. Przystąpiono do wyboru kandydatów do Komisji Wnioskowej. Zgłoszone zostały następujące osoby – w porządku alfabetycznym: Anna Engelking, Piotr Grochowski, Małgorzata Michalska. Zebrani w głosowaniu jawnym jednogłośnie opowiedzieli się za przedstawionymi kandydaturami.

Ad. 5. Następnie wiceprezes, dr Małgorzata Michalska, zaproponowała na przewodniczącego obrad 90. WZD prezesa PTL, prof. dr. hab. Michała Buchowskiego, a na sekretarza obrad dr. Michała Mokrzana (zastępcę sekretarza generalnego). Zebrani w głosowaniach jawnych opowiedzieli się za przedstawionymi kandydaturami (z osób uprawnionych do głosowań, 32 głosowały za przedstawionymi kandydaturami, a jedna wstrzymała się od głosu).

Ad. 6. Zgodnie z tradycją WZD PTL, zebrani uczcili minutą ciszy pamięć zmarłych w ciągu minionych 12 miesięcy członków Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego: Antoniny Jadwigi Gerlach-Kłodnickiej O/Wrocław, Zbigniewa Torońskiego O/Poznań, Jana Ignaciaka O/Lublin, Krystyny Majchrzak O/Lublin.

Ad. 7. Prezes, prof. Michał Buchowski, odczytał podziękowania skierowane do oddziału PTL w Zielonej Górze na ręce pani prezes, Ireny Sopy, organizatora ubiegłorocznego WZD i konferencji naukowej „Wielokulturowość – tolerancja – edukacja. Nowe wyzwania dla antropologii kulturowej i etnologii w Polsce”.

Ad. 8. W imieniu České národopisné společnosti głos zabrał doc. Ph. Dr. Miroslav Válka, który przekazał pozdrowienia od siostrzanego towarzystwa w Czechach. Poinformował również o podejmowanych przez ČNS inicjatywach, a także o przebiegu ostatniego Walnego Zgromadzenia czeskiego Towarzystwa.

Ad. 9. Przyjęty został protokół z 89. WZD PTL w Zielonej Górze. Prezes, prof. Michał Buchowski, przypomniał, że wersja drukowana protokołu zamieszczona jest w „Ludzie” 97: 2013, s. 353-357. W głosowaniu wzięło udział 32 delegatów, wszyscy jednogłośnie zagłosowali za przyjęciem protokołu. Jedna osoba w trakcie głosowania musiała opuścić salę obrad.

Ad. 10. Ze względu na fakt, że sprawozdanie sekretarza generalnego z działalności Zarządu Głównego zostało przesłane do delegatów oddziałów drogą elektro-

niczną przed WZD PTL, prowadzący obrady zarządził od razu dyskusję nad nim bez konieczności jego odczytania. Wobec braku chętnych do zabrania głosu, przystąpiono do głosowania nad przyjęciem sprawozdania. W głosowaniu wzięło udział 32 delegatów, wszyscy jednogłośnie zagłosowali za przyjęciem sprawozdania. Jedna osoba w trakcie głosowania musiała opuścić salę obrad.

Ad. 11. Wobec braku osób chętnych do dyskusji przyjęto sprawozdanie Ośrodka Dokumentacji i Informacji Etnograficznej (sprawozdanie to zostało przesłane delegatom drogą elektroniczną przed WZD PTL). W głosowaniu wzięło udział 32 delegatów; 31 delegatów głosowało za przyjęciem sprawozdania, jedna osoba wstrzymała się od głosu. Jedna osoba w trakcie głosowania musiała opuścić salę obrad.

Ad. 12. Stosownych wyjaśnień dotyczących treści sprawozdania skarbnika PTL, dr Anny Weroniki Brzezińskiej, udzieliły pracownik biura PTL, Paulina Suchecka oraz główna księgowa Towarzystwa, Agata Sikora. Nie było pytań do skarbnika, wobec czego prowadzący obrady zarządził głosowanie nad przyjęciem sprawozdania. W głosowaniu wzięło udział 33 delegatów; 32 głosowało za przyjęciem sprawozdania, jedna osoba wstrzymała się od głosu.

Ad. 13. Ze względu na fakt, że sprawozdanie Głównej Komisji Rewizyjnej zostało przesłane do delegatów oddziałów drogą elektroniczną przed WZD PTL, przewodnicząca GKR, mgr Małgorzata Oleszkiewicz, przypomniała o wnioskach końcowych zamieszczonych w tym sprawozdaniu. Szczególnie podkreśliła konieczność przesyłania przez oddziały do ZG PTL imiennych list członków płacących składki członkowskie. Zwróciła również uwagę na to, że GKR ponowiła w sprawozdaniu wniosek do biura PTL o przesyłanie odpowiednich monitów do oddziałów niewypełniających swoich obowiązków statutowych odnośnie do wpłat do ZG PTL 50% minimalnej składki członkowskiej. Stosownych wyjaśnień dotyczących sprawozdania GKR udzieliła pracownik biura PTL, Paulina Suchecka oraz prezes, prof. Michał Buchowski. W głosowaniu wzięło udział 33 delegatów, wszyscy jednogłośnie zagłosowali za przyjęciem sprawozdania.

Ad. 14. Wiceprezes, dr Małgorzata Michalska, przedstawiła propozycję dotyczącą zapewnienia kompatybilności okresów sprawozdawczych oddziałów (sprawozdania finansowe i merytoryczne) ze sprawozdaniami ZG i GKR. Podała myśl, by propozycja ZG PTL, żeby okres sprawozdawczy obejmował czas od 1 lipca do 30 czerwca następnego roku została przedyskutowana w oddziałach Towarzystwa. Anna Cyankiewicz (Oddział PTL w Krakowie) oraz prof. dr hab. Irena Bukowska-Floreńska (Oddział Śląski PTL w Bytomiu) uznały, że nie ma takiej potrzeby i zaproponowały, aby poddać pod głosowanie propozycję, że okres sprawozdawczy dla wszelkiego rodzaju sprawozdań w PTL będzie obejmował czas od 1 lipca do 30 czerwca następnego roku. Głosowało 33 delegatów; 32 głosowało za przyjęciem propozycji, jedna osoba wstrzymała się od głosu.

Ad. 15. Prezes, prof. Michał Buchowski, powitał dyrektora Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego we Lwowie, Romana Czmelyka, gospodarza przyszłorocznego WZD PTL. Dziękując za powitanie, Roman Czmelyk przypomniał zgromadzonym delegatom, że podczas wizyty we Lwowie dr Małgorzaty Michalskiej i dr Katarzyny Majbrody, która miała miejsce w 2012 roku, zrodził się pomysł zorga-

nizowania wspólnie z Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego 91. WZD PTL w tym mieście, w 120. rocznicę powstania zarówno Towarzystwa, jak i kolekcji etnograficznej Towarzystwa Naukowego im. Tarasa Szewczenki, która stała się podstawą wspomnianego Muzeum. Współorganizatorami 91. WZD PTL, oprócz Towarzystwa i Muzeum, będą również ze strony ukraińskiej: Katedra Etnologii i Katedra Folklorystyki Ukraińskiej Uniwersytetu im. Iwana Franko we Lwowie oraz Towarzystwo Naukowe im. Tarasa Szewczenki, zaś honorowy patronat nad tym wydarzeniem obejmie Konsul Generalny RP we Lwowie oraz rektor tamtejszego uniwersytetu. Paulina Suchecka oświadczyła, że za organizację zjazdu PTL we Lwowie, który będzie zjazdem wyborczym, odpowiedzialny będzie ZG oraz biuro PTL.

Uzupełniając wypowiedź dyrektora Romana Czmelyka, wiceprezes, dr Małgorzata Michalska, poinformowała także, że przyszłoroczny zjazd Towarzystwa odbędzie się w dniach 24-27 września 2015 roku. Towarzyszyć mu będzie konferencja naukowa, której roboczy tytuł brzmi „Polska i ukraińska etnologia dzisiaj. Kontynuacje – nowości – perspektywy”. Prof. dr hab. Jan Adamowski oraz prof. UO dr hab. Teresa Smolińska zaproponowali modyfikację językową tytułu konferencji, która została zaakceptowana przez delegatów Towarzystwa. Ostatecznie ustalono, że konferencja odbędzie się pod nazwą: „Polska i ukraińska etnologia dzisiaj. Kontynuacje i perspektywy”.

Małgorzata Michalska wymieniła również współorganizatorów z polskiej strony. Będą nimi Zakład Narodowy im. Ossolińskich i Muzeum Etnograficzne Oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu. Zaanonsowała starania o patronat honorowy nad konferencją u Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego.

Dr Artur Trapszyc poddał myśl, by w 120. rocznicę powstania Towarzystwa wydać publikację jubileuszową. Odpowiadając na jego propozycję, dr Anna Weronika Brzezińska poinformowała, że wspólnie z dr. Hubertem Czachowskim planowali wydanie książki poświęconej Antoniemu Kalinie, założycielowi i pierwszemu prezesowi Towarzystwa Ludoznawczego. W tym celu nawiązali kontakt z rodziną Antoniego Kaliny i Uniwersytetem w Halle (Saale). Prezes, prof. Michał Buchowski, zwrócił uwagę, że ze względu na czasochłonność procesu wydawniczego nie jesteśmy w stanie wydać żadnego opracowania na 120-lecie działalności Towarzystwa. Dr Damian Kasprzyk, uznając zasadność argumentu, zaproponował wydanie bibliofilskie publikacji o Kalinie. Zabierając głos w dyskusji, dr Małgorzata Michalska zauważyła, że oprócz książki o Antonim Kalinie warto także pomyśleć o pracy dotyczącej dorobku naukowego Adama Fischera. Pomyśl ten podchwyciła prof. Teresa Smolińska, która przypomniała o artykule prof. Dorothei Simonides poświęconym Adamowi Fischerowi. Poddając pomysł ponownego opublikowania artykułu z okazji zjazdu PTL, prof. Smolińska zasugerowała, że inicjatywą tą mogłaby się zająć powołana przy ZG PTL Sekcja Folklorystyczna. Ostatecznie nie podjęto żadnych wiążących decyzji w sprawie publikacji jubileuszowej.

Dr Małgorzata Michalska powróciła do rozpatrywanej już podczas wcześniejszych WZD sprawy renowacji nagrobku Adama Fischera na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie. Możemy na ten cel ubiegać się o środki w konkursie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Naukowego. Jednak niezbędny jest piętnastoprocentowy wkład finansowy Towarzystwa na realizację tego przedsięwzięcia. Przedstawiła do namysłu propozycję, by oddziały PTL przedyskutowały sprawę zebrania wspomnia-

nych 15% we własnym zakresie. Zwróciła również uwagę na fakt, że na tym samym cmentarzu, co Adam Fischer, pochowany jest również Antoni Kalina, który nie posiada w tym miejscu żadnej tablicy pamiątkowej. Może warto byłoby o niej pomyśleć.

Ad. 16. Wiceprezes, dr Małgorzata Michalska, poinformowała, że do Komisji Wnioskowej wpłynęło sześć wniosków nadesłanych przez ZG PTL. Pierwszy wniosek dotyczył wyodrębnienia zakresu prowadzonej przez Polskie Towarzystwo Ludoznawcze działalności nieodpłatnej i odpłatnej pożytku publicznego.

Pozostałe wnioski dotyczyły zmian w statucie PTL. Drugi wniosek dotyczył konieczności zmiany treści paragrafu drugiego statutu Towarzystwa, tak, by umożliwić Towarzystwu prowadzenie działalności i realizowanie celów statutowych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i poza granicami kraju. Trzeci wniosek dotyczył zmiany treści paragrafu 11 statutu Towarzystwa na następującą: „1. Towarzystwo realizuje swoje cele przez: a. Prowadzenie badań naukowych, zbieranie i gromadzenie wszelkich materiałów oraz informacji dotyczących historycznych i współczesnych form kultury polskiej, w szczególności kultury ludowej, i kultur innych narodów oraz grup etnicznych, a także wspólnot kulturowych; b. Organizowanie zebrań, konferencji naukowych, odczytów, szkoleń, wycieczek znajdujących się w zakresie zainteresowania Towarzystwa; c. Wypowiadanie się w przedmiocie stanu, potrzeb i pielęgnacji tradycyjnej oraz współczesnej kultury narodowej, ludowej, regionalnej, popularnej, a także aktualnych kierunków działania w tym zakresie; d. Prowadzenie działalności wydawniczej w zakresie antropologii oraz nauk i dyscyplin pokrewnych; e. Tworzenie, prowadzenie oraz udostępnianie księgozbiorów, archiwów oraz baz danych w zakresie antropologii i nauk oraz dyscyplin pokrewnych; f. Podejmowanie działań na rzecz ochrony zachowania i rewitalizacji dziedzictwa kulturowego, w tym tradycji regionalnych oraz krajobrazu kulturowego; g. Upowszechnianie wiedzy o obowiązku ochrony i konserwacji zabytków etnograficznych oraz prowadzenie działań w tym zakresie; h. Popularyzowanie posiadanych materiałów oraz wiadomości o tradycyjnych i współczesnych kulturach etnicznych, ludowych i popularnych w społeczeństwie, także wśród dzieci i młodzieży; i. Współpracę z innymi stowarzyszeniami, instytucjami naukowymi i organizacjami w kraju i za granicą, o tym samym lub podobnym profilu działania; j. Inne formy działalności będące realizacją celu głównego określonego w § 10. 2. Towarzystwo realizuje swoje cele poprzez prowadzenie działalności nieodpłatnej i odpłatnej pożytku publicznego, której szczegółowy zakres określa odrębna uchwała Walnego Zgromadzenia Delegatów”.

Czwarty wniosek dotyczył konieczności zmiany treści ustępu 1 paragrafu 22 statutu Towarzystwa na następującą: „Członkowie Towarzystwa są zorganizowani w oddziałach terenowych, które mogą być tworzone tylko na terenie Rzeczypospolitej Polskiej”. Piąty wniosek dotyczył zmiany treści paragrafu 58 statutu Towarzystwa na następującą: „Na fundusze składają się: 1. Wpływy ze składek członkowskich. 2. Wpisowe za udział w zjazdach naukowych, konferencjach itp. 3. Subwencje udzielane przez instytucje państwowe i społeczne oraz osoby prywatne. 4. Spadki, zapisy i darowizny. 5. Wpływy z tytułu autorskich praw majątkowych i pokrewnych. 6. Dochody z majątku Towarzystwa. 7. Dochody ze statutowej działalności odpłatnej pożytku publicznego. 8. Odsetki, dochody z kapitału”. Szósty wniosek dotyczył konieczności zmiany

treści statutu Towarzystwa tak, aby uwzględnił wszystkie poprawki wprowadzone mocą poprzednich wniosków.

Na wniosek ZG Walne Zgromadzenie Delegatów PTL postanowiło przegłosować następujące uchwały.

Delegaci jednogłośnie przyjęli uchwałę nr 1 (załącznik nr 1) dotyczącą konieczności rozdzielenia działalności odpłatnej i nieodpłatnej Towarzystwa (w głosowaniu udział wzięło 33 delegatów). Za przyjęciem uchwały nr 2 (załącznik nr 2) dotyczącej zmian treści paragrafu 2 statutu Towarzystwa głosowało 33 delegatów z 33 uprawnionych do głosowania osób. Delegaci jednogłośnie przyjęli uchwałę nr 3 (załącznik nr 3) dotyczącą zmiany treści paragrafu 11 (w głosowaniu udział wzięło 33 delegatów). Za przyjęciem uchwały nr 4 (załącznik nr 4) dotyczącej zmiany treści paragrafu 22 statutu Towarzystwa głosowało 31 delegatów, dwóch wstrzymało się od głosu. Za przyjęciem uchwały nr 5 (załącznik nr 5) dotyczącej zmiany treści paragrafu 58 statutu Towarzystwa głosowało 32 delegatów, jedna osoba wstrzymała się od głosu. Za przyjęciem uchwały nr 6 (załącznik nr 6) dotyczącej zmiany treści statutu Towarzystwa głosowało 32 delegatów, jedna osoba wstrzymała się od głosu.

Ad. 17. W imieniu dr Ewy Kocój, prezes oddziału PTL w Krakowie, dr hab. Katarzyna Barańska poinformowała o propozycji powołania przy ZG PTL sekcji badań pograniczy. Działalnością sekcji zainteresowani są dr Janusz Kamocki, prof. dr hab. Janusz Barański, prof. IS PAN dr hab. Anna Engelking, Lucyna Król, Anna Cyankiewicz. Prezes oddziału PTL w Warszawie, prof. Anna Engelking, zaprosiła zgromadzonych gości do udziału w spotkaniu z cyklu „Mówiona historia etnologii warszawskiej”, poświęconemu osobie prof. Witolda Dynowskiego. Termin spotkania – 4 października 2014 roku o godz. 11.00 w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UW.

Prezes oddziału PTL w Krakowie, dr hab. Katarzyna Barańska, zaprosiła na spotkanie i wystąpienie prof. Barbary Fatygi „Krytyczne spojrzenie na współczesną polską etnologię”, które odbędzie się 13 października 2014 roku o godz. 16.30 w budynku Muzeum Etnograficznego w Krakowie. Dr hab. Katarzyna Barańska poinformowała również, że na stronie internetowej Towarzystwa dostępny jest pierwszy numer „Zbioru do Wiadomości Antropologii Muzealnej”. Prezes oddziału PTL we Wrocławiu, dr Michał Mokrzan, wyszedł z propozycją, aby w 2016 roku Walnemu Zgromadzeniu Delegatów we Wrocławiu towarzyszyła konferencja naukowa składająca się z paneli, za których organizację odpowiedzialne będą istniejące przy ZG PTL sekcje problemowe, między innymi sekcja metodologiczna, sekcja folklorystyczna, sekcja muzeologiczna, sekcja stroju ludowego. Odnosząc się pozytywnie do tej propozycji, prezes Towarzystwa, prof. Michał Buchowski, przypomniał, że sam wielokrotnie apelował o to, by działalność Towarzystwa wyrażała się dzięki podejmowanym przez sekcje inicjatywom naukowym. Prezes, prof. Michał Buchowski, odczytał listy od prof. Bronisławy Kopczyńskiej-Jaworskiej oraz wojewody lubelskiego, Wojciecha Wilka, z pozdrowieniami dla uczestników 90 WZD PTL i konferencji naukowej.

Prezes, prof. Michał Buchowski, podziękował organizatorom WZD PTL i zamknął obrady.

Michał Mokrzan

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO ZA OKRES OD WRZEŚNIA 2013 DO SIERPNI 2014

Sprawozdanie obejmuje następujące części:

1. Dane ogólne;
2. Działalność Zarządu Głównego;
3. Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej;
4. Sprawy finansowe;
5. Działalność wydawnicza;
6. Biblioteka Naukowa im. J. Czekanowskiego;
7. Archiwum Naukowe;
8. Oddziały PTL.

Dane ogólne

23 września 2011 roku w Opolu odbyło się 87. Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, w trakcie którego przeprowadzono zgodnie ze statutem wybory do władz PTL. Zarząd Główny ukonstytuował się wówczas w następującym składzie: prezes – prof. dr hab. Michał Buchowski, wiceprezesa – dr Małgorzata Michalska, prof. UO dr hab. Teresa Smolińska, prof. UŁ dr hab. Grażyna Ewa Karpińska, sekretarz generalny – dr Jerzy Adamczewski, zastępca sekretarza generalnego – dr Michał Mokrzan, skarbnik – dr Anna Weronika Brzezińska, zastępca skarbnika – dr Magdalena Rostworowska, członkowie ZG: prof. dr hab. Jan Adamowski, prof. dr hab. Dorota Simonides, dr hab. Anna Nadolska-Styczyńska, dr Hubert Czachowski. Główna Komisja Rewizyjna ukonstytuowała się następująco: przewodnicząca – mgr Małgorzata Oleszkiewicz, sekretarz – dr Damian Kasprzyk, członek – dr Artur Trapszyc. Sąd Koleżeński ukonstytuował się w składzie: przewodniczący – dr Artur Gawel, sekretarz – dr Kinga Czerwińska, członek – mgr Maciej Kwaśkiewicz.

Od wyborów władze PTL działają w niezmiennym składzie. Ubiegłoroczne 89. Walne Zgromadzenie Delegatów PTL odbyło się 12 września 2013 roku w Zielonej Górze. Protokół z posiedzenia został opublikowany w „Ludzie” 97: 2013, s. 353-357. W trakcie WZD nadano członkostwo honorowe prof. dr hab. Irenie Bukowskiej-Floreńskiej i prof. dr hab. Oldze Goldberg-Mulkiewicz. Walnemu Zgromadzeniu towarzyszyła dwudniowa konferencja „Wielokulturowość – tolerancja – edukacja. Nowe wyzwania dla antropologii kulturowej i etnologii w Polsce” pod kierownictwem naukowym prof. UAM dr hab. Jacka Schmidta (IEiAK UAM) i dr Doroty Angutek (Instytut Socjologii UZ).

W biurze działającym przy Zarządzie Głównym niezmiennie zatrudnione są:

1. mgr Paulina Suchecka na $\frac{3}{4}$ etatu – dyrektorka biura i biblioteki PTL, która odpowiada również za archiwum, sprawy wydawnicze i członkowskie;

2. Bożena Wrońska na pełnym etacie – obsługuje magazyn wydawnictw;
3. mgr Aleksandra Michałowska – od 1 października 2009 roku jest na pięcioletnim urlopie bezpłatnym, obecnie zatrudniona jest na pełnym etacie w Bibliotece Uniwersyteckiej, ale dalej świadczy pracę na rzecz Biblioteki PTL;
4. mgr Agata Sikora na ½ etatu – główna księgową.

PTL posiada swoją stronę internetową www.ptl.info.pl, za którą odpowiada dr Hubert Czachowski. Portal redagują: H. Czachowski, Olga Kwiatkowska i Jakub Kopczyński. PTL wydaje również „Biuletyn” rozsyłany pocztą elektroniczną, a redagowany przez dr. M. Mokrzana i dr A.W. Brzezińską. Adres poczty internetowej: ptl@ptl.info.pl.

Działalność Zarządu Głównego

W okresie sprawozdawczym ZG PTL spotkał się na posiedzeniach: 12 września 2013 roku, w którym uczestniczyli również prezesi oddziałów PTL, 11 lutego oraz 20 czerwca 2014 roku. Podstawowa ich tematyka dotyczyła problemów lokalowych, finansowych i wydawniczych. Ze względu na sprzedaż przez Uniwersytet Wrocławski budynku położonego we Wrocławiu przy ul. Szczytnickiej 11, ZG będzie musiał opuścić dotychczas użytkowane pomieszczenia. Towarzystwo związane jest z Uniwersytetem Wrocławskim umową użyczenia, która zabezpiecza bibliotekę oraz etat pani A. Michałowskiej. Umowa ta obowiązuje do 28 września 2014 roku. W bieżącym roku odbyło się kilka spotkań władz Towarzystwa z rektorem Uniwersytetu Wrocławskiego i kanclerzem w sprawie nowej siedziby oraz dalszej współpracy popartej stosownymi umowami. Po zapoznaniu się z proponowanymi do zagospodarowania pomieszczeniami i dokonaniu oceny ich przydatności na siedzibę biblioteki, wszelkie pytania dotyczące dalszego funkcjonowania Towarzystwa i zasad współpracy z Uniwersytetem zostały przekazane władzom uniwersyteckim. Obecnie ZG czeka na dalsze działania Uniwersytetu Wrocławskiego.

Niemniej ważne były dyskusje wokół spraw finansowych, szczególnie w kontekście odrzucenia przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego niektórych wniosków o dofinansowanie naszych podstawowych działań. W roku sprawozdawczym kontynuowane były prace związane z grantem pod kierownictwem dr A.W. Brzezińskiej – „Atlas Polskich Strojów Ludowych: kontynuacja prac wydawniczych, przeprowadzenie badań terenowych i kwerend źródłowych oraz cyfryzacja materiałów źródłowych i udostępnienie ich w Internecie”. W roku 2014 planowane jest rozpoczęcie prac związanych z realizacją grantu pod kierownictwem dr Stefani Skowron-Markowskiej – „Utworzenie repozytorium cyfrowego: Dokumenty i fotografie Stanisława Poniatowskiego (1884-1945)”. Przygotowano i złożono w Narodowym Centrum Nauki wnioski o kolejny grant, w ramach programu Sonata 7: „Słownik wierzeń i zwyczajów słowiańskich pod redakcją Adama Fischera – dzieło niedokończone”. Kierownikiem projektu jest dr Monika Kujawska. Grant ma być realizowany w latach 2015-2017. Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej przygotowuje wniosek grantowy „Etnografia karpacka w spuściznie pierwszych powojennych

badaczek polskich: Anny Kowalskiej-Lewickiej i Bronisławy Kopczyńskiej-Jaworskiej” do Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki. Projekt ma być realizowany w latach 2015-2017. Projekt: „Etniczno-polityczne uwarunkowania tożsamości Ingilojów (historia i pamięć o Hereteńczykach)”, którego kierownikiem jest prof. dr Vazha Kiknadze z Tbilisi, decyzją ZG został przełożony do kolejnego naboru projektów na konkurs OPUS, organizowany przez Narodowe Centrum Nauki.

Pozostałe tematy rozpatrywane na posiedzeniach ZG, wymagające dyskusji i decyzji, to: funkcjonowanie Ośrodka Dokumentacji i Informacji Etnograficznej, sprawy wydawnicze (recenzje, wynagrodzenia za prace wydawnicze i honoraria autorskie, procedury wydawnicze) i finansowanie publikacji, sprawy członkowskie oraz zagadnienia dotyczące tegorocznego 90. Walnego Zgromadzenia Delegatów PTL w Lublinie od 18 do 21 września. Towarzyszy mu konferencja „Sacrum w kulturze tradycyjnej i współczesnej” pod naukowym kierownictwem prof. dr. hab. Jana Adamowskiego. ZG podtrzymał swoją zeszłoroczną decyzję o wprowadzeniu opłaty konferencyjnej, pokrywającej koszty organizacyjne konferencji i WZD, ustalając jej wysokość na 50 zł dla członków Towarzystwa i 100 zł dla osób spoza PTL.

ZG zdecydował też, że WZD PTL w 2015 roku powinno odbyć się we Lwowie. Jednakże w przypadku wystąpienia problemów, co w świetle obecnej sytuacji na Ukrainie jest możliwe, alternatywnym miejscem może być Sanok. Ze względu na fakt, iż w 2016 roku Wrocław będzie Europejską Stolicą Kultury, WZD w tymże roku powinno być zorganizowane w stolicy Dolnego Śląska. Dr M. Mokrzan, prezes Oddziału Wrocław, potwierdził gotowość przyjęcia członków PTL w roku 2016.

ZG na wniosek Oddziału Toruń powołał Sekcję Antropologii Historii przy tym oddziale. Na wniosek członków Towarzystwa zainteresowanych badaniami w zakresie metodologii nauk humanistycznych i społecznych, powołano przy ZG Sekcję Metodologiczną. Jej przewodniczącą jest dr Katarzyna Majbroda. Przy ZG powołano również Sekcję Muzeologiczną, której przewodniczy dr hab. A. Nadolska-Styczyńska. W fazie organizacji jest Sekcja Folklorystyczna i Sekcja Genderowa. M. Oleszkiewicz z dr M. Michalską przygotowały wzorcowy Regulamin Sekcji Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Dokument został przez ZG jednogłośnie zatwierdzony do stosowania.

Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej

Kierownikiem ODiIE jest dr Inga Kuźma. Od czerwca 2012 roku Ośrodek funkcjonuje w nowej siedzibie. Dzięki dobrej współpracy z władzami Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego, ODiIE dysponuje obecnie miejscem do pracy na terenie Archiwum Naukowego Instytutu. W okresie sprawozdawczym prace prowadzono na dwóch płaszczyznach. Przygotowywano wybory dla międzynarodowej bibliografii *International Bibliography of the Social Sciences* oraz prowadzono prace związane z rejestracją bieżącej bibliografii etnografii polskiej w Internecie. „Bibliografia etnografii polskiej w Internecie” udostępniana na stronie <http://bep.uni.lodz.pl> zawierała na koniec sierpnia 2014 roku 32.253 noty bibliograficzne.

Sprawy finansowe

Zgodnie z Ustawą z dn. 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych złożono elektronicznie do Urzędu Skarbowego Wrocław Śródmieście deklarację CIT 8 za rok podatkowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2013 roku. Sprawozdanie finansowe za rok 2013 zawiera bilans, rachunek zysków i strat ZG PTL z Oddziałami PTL oraz informację dodatkową wraz z wprowadzeniem.

PTL posiada płynność finansową na działalność w roku 2014. W minionym roku osiągnięty został dodatni wynik działalności finansowej w kwocie 5.776,93 zł. Natomiast oddziały w roku 2013 uzyskały ujemny wynik finansowy w wysokości 283,63 zł. W pierwszym półroczu 2014 roku dotacje oraz dochód ze sprzedaży wydawnictw stanowiły podstawowe wpływy.

W roku 2014 MNiSW przyznało dofinansowanie następujących pozycji wydawniczych:

„Archiwum Etnograficzne”: *Regiony i regionalizmy w Europie. Badania – kreacje – popularyzacje*;

„Archiwum Etnograficzne”: *Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne*, t. 4;

„Kultury Popularne Świata”: Anna Seweryn, *Być jak pepsi. Od społeczeństwa woli do społeczeństwa wyboru*;

„Biblioteka Literatury Ludowej”: Hanna Sychalska-Waszek, *Łoboziem Tobie... Kurpiowskie wierzenia i zwyczaje ocalone od zapomnienia*;

„Lud” 98;

„Łódzkie Studia Etnograficzne” 53, Marta Songin-Mokrzan, *Zwrot ku zaangażowaniu. Strategie konstruowania nowej tożsamości antropologii*;

„Literatura Ludowa” 58;

PTL uzyskało wsparcie finansowe z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego także na:

1. Aktualizację katalogu on-line „Bibliografia etnografii polskiej w Internecie” – uzupełnienie brakujących w bazie danych not bibliograficznych prac z zakresu antropologii kulturowej, etnologii i folklorystyki za lata 2000-2010 i retrospektywnie za rok 1999;
2. Archiwum sybirackie – opracowanie bibliografii komentowanej;
3. Cyfryzację zbiorów bibliotecznych;
4. Umędzynarodowienie dorobku polskiej antropologii kulturowej i dziedzin pokrewnych za wybrane lata 2011-2012;
5. Upowszechnienie i promocja osiągnięć nauki polskiej;
6. Tworzenie i użytkowanie bibliograficznych baz danych;
7. Po złożeniu skutecznego odwołania, na funkcjonowanie Archiwum i Biblioteki Naukowej.

Ogółem dofinansowanie z MNiSW wyniosło 273.693,00 zł.

Działalność wydawnicza

W okresie sprawozdawczym odbyło się jedno posiedzenie Rady Wydawniczej, 11 lutego 2014 roku. Uczestniczyli w nim członkowie ZG PTL oraz redaktorzy czasopism i serii PTL. Aktualnie przyjęty, lutowy termin posiedzenia Rady Wydawniczej, spowodowany zmianą terminów składania wniosków do MNiSW, daje wystarczająco dużo czasu na przygotowanie recenzji propozycji wydawniczych.

W roku 2013 ukazały się następujące publikacje, które zostały dofinansowane przez MNiSW w wysokości 53.900 zł:

„Lud” 97: 2013;

„Łódzkie Studia Etnograficzne” 52: Aleksandra Krupa-Ławrynowicz, *Bałuckie chronotopy. Opowieść o łódzkiej dzielnicy*;

„Literatura Ludowa” 57: 2013;

„Biblioteka Zesłańca” 29: Adolf Januszkiewicz, *Listy ze stepów kirgiskich i dziennik podróży*, oprac. H. Geber.

Spśród zaakceptowanych przez ZG propozycji wydawniczych na rok 2013, cztery nie otrzymały wsparcia finansowego z MNiSW. Pierwsza książka: *Praktykowanie tradycji w społeczeństwach posttradycyjnych*, praca zbiorowa pod redakcją Janiny Hajduk-Nijakowskiej (seria „Archiwum Etnograficzne”), ostatecznie została wydana w 2014 roku przez Uniwersytet Opolski i Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Drugi tytuł: *Obserwatorki z wyobraźnią. Etnograficzne i socjologiczne pisanstwo kobiet*, praca zbiorowa pod redakcją Grażyny Kubicy i Katarzyny Majbrody (seria „Archiwum Etnograficzne”), decyzją ZG została skierowana do druku w Oficynie Wydawniczej ATUT na warunkach współfinansowania wydania. Zgodnie z podpisaną umową, nakład tytułu będzie podzielony proporcjonalnie do poniesionych przez strony kosztów. Tytuł trzeci – praca zbiorowa pod redakcją Gorana Injaca, Waldemara Kuligowskiego i Magdaleny Sztandary, *Balkany performatywne. Sztuka, dramat i rytuał w przestrzeni publicznej*, mająca ukazać się w serii „Biblioteka Popularnonaukowa”, ostatecznie została opublikowana w Wydawnictwie Uniwersytetu Opolskiego, poza seriami PTL. Czwarty tytuł, autorstwa Karoliny Marcinkowskiej: *Odtworzyć przeszłość. Kult czumba na Madagaskarze*, planowany w serii „Prace Etnologiczne”, nie ukazał się.

W 2013 roku został również opublikowany, w ramach projektu finansowanego ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, zeszyt specjalny „Atlasu polskich strojów ludowych”: *Stroje ludowe jako fenomen kulturowy*. Z tych samych środków został wydany w 2014 roku 40. zeszyt „Atlasu polskich strojów ludowych” – *Strój zamojski*, autorstwa Elżbiety Piskorz-Branekovej.

W roku 2014 już wydano lub będą wydane:

„Lud” 98;

„Łódzkie Studia Etnograficzne” 53: M. Songin-Mokrzan, *Zwrot ku zaangażowaniu. Strategie konstruowania nowej tożsamości antropologicznej*;

„Literatura Ludowa” 58;

„Archiwum Etnograficzne”: *Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne*, t. 4, pod redakcją A. Spiss i J. Święcha;

„Archiwum Etnograficzne”: *Regiony i regionalizmy w Europie. Badania – kreacje – popularyzacje*, pod redakcją A.W. Brzezińskiej i J. Schmidta;

„Kultury Popularne Świata”: A. Seweryn, *Być jak pepsi. Od społeczeństwa woli do społeczeństwa wyboru*;

„Biblioteka Literatury Ludowej”: H. Spychalska-Waszek, *Łoboziem Tobzie... Kurpiowskie wierzenia i zwyczaje ocalone od zapomnienia*.

Na rok 2015 ZG PTL, oprócz „Ludu”, „Literatury Ludowej” i „Łódzkich Studiów Etnograficznych”, przyjął do planu wydawniczego następujące prace:

„Biblioteka Zesłańca”: *Wspomnienia Leona Barszczewskiego...*, w opracowaniu prof. dr Marii Magdaleny Blombergowej;

„Archiwum Etnograficzne”: *Wielokulturowość – tolerancja – edukacja*, pod redakcją D. Angutek;

„Prace Etnologiczne”: Agata Hummel, *Mikrokredyty – droga do rozwoju?*;

„Atlas Polskich Strojów Ludowych” – cztery zeszyty: Joanna Minksztyrn, *Strój kościański*; Kinga Turska, *Strój pałucki*; Alicja Woźniak, *Strój łączycycki*; Magdalena Bartosiewicz, suplement *Strój łowicki*;

„Prace i Materiały Etnograficzne”: Sylwester Kiełbasiewicz, *Niechciane Pomorze. Dylematy tożsamości regionalnej współczesnych mieszkańców okolic Torunia*.

Ostatecznie zrezygnowano z wydania pracy: *Wspomnienia Leona Barszczewskiego...*, natomiast został przesunięty o pół roku termin złożenia wniosku o dofinansowanie wydania tytułu *Niechciane Pomorze. Dylematy tożsamości regionalnej współczesnych mieszkańców okolic Torunia*.

Na posiedzeniu Rady Wydawniczej, prof. UAM dr hab. W. Kuligowski wystąpił z propozycją, aby wydawnictwa PTL ukazywały się wyłącznie w wersji elektronicznej, z możliwością udostępnienia mini e-booków na różne czytniki. Nie podjęto wiążącej decyzji w przedmiotowej sprawie.

Zmiany w radach redakcyjnych:

„Prace i Materiały Etnograficzne” – skład obecny: redaktor serii – dr M. Michalska, sekretarz redakcji – dr Ewa Banasiewicz-Ossowska oraz członkowie redakcji – dr hab. prof. IS PAN Anna Engelking, dr H. Czachowski, dr Agnieszka Chwieduk;

„Biblioteka Zesłańca” – w składzie Rady Redakcyjnej zmarłego prof. Wojciecha Wrzesińskiego zastąpił prof. Albin Głowacki;

„Łódzkie Studia Etnograficzne” poszerzyły skład redakcji o dr A.W. Brzezińską.

Biblioteka Naukowa im. Jana Czekanowskiego

Obsługa biblioteki: P. Suchecka – kierownik, A. Michałowska – obsługa merytoryczna, B. Wrońska – obsługa techniczno-magazynowa. Biblioteka jest czynna od poniedziałku do czwartku od 9.00; w poniedziałki, wtorki i środy do 20.00, a w czwartki do 13.00. Ponadto w dwie pierwsze soboty w miesiącu (z ukierunkowaniem na obsługę studentów studiów zaocznych). Biblioteka jest włączona w strukturę Biblioteki Uni-

wersyteckiej i umieszczona w systemie informacyjnym wśród Bibliotek Zakładowych Uniwersytetu Wrocławskiego, co skutkuje fachową opieką nad zbiorami.

W roku 2013 zbiory biblioteczne zwiększyły się o 460 woluminów; zakupiono 193 woluminy druków zwartych i dziewięć woluminów ciągłych. Otrzymano 56 darów oraz 31 woluminów własnych wydawnictw. Z wymiany zagranicznej pochodziło 114 woluminów, z wymiany krajowej – 57. W ramach wymiany, za granicę wysłano 131 woluminów, a do instytucji krajowych trafiło 79. Aktualnie wymianą wydawnictw objętych jest 90 instytucji zagranicznych i 51 krajowych. Na 31 grudnia 2013 roku zbiory liczyły łącznie 44.692 woluminów, a ogólna wartość księgozbioru wynosiła 383.558,95 zł. W roku 2013 wypożyczono 170 woluminów wydawnictw zwartych i cztery woluminy wydawnictw ciągłych, w czytelni udostępniono 1031 woluminy wydawnictw zwartych i 837 woluminów wydawnictw ciągłych. Do katalogu komputerowego wprowadzono dzieła zwarte polskie i zagraniczne pozyskane w latach 1986-1989 oraz bieżące wpływy. W ubiegłym roku oprawiono 107 woluminów.

W pierwszym półroczu 2014 roku wpłynęło 87 woluminów, w tym: z wymiany zagranicznej – 50, z wymiany krajowej 29, z zakupów cztery, wydawnictwa własne – cztery woluminy. Stan ilościowy biblioteki wynosił na koniec czerwca 2014 roku 44.779 woluminów, a jego wartość wynosiła 388.159,25 zł. W ciągu pierwszej połowy 2014 roku w czytelni udostępniono 217 woluminów druków zwartych i 74 woluminy czasopism, na zewnątrz wypożyczono 59 woluminów druków zwartych i jedno czasopismo.

W związku z planowaną przeprowadzką dostęp do zbiorów od stycznia 2014 roku jest ograniczony. Księgozbiór jest sukcesywnie pakowany.

Archiwum Naukowe

Archiwum prowadzi P. Suchecka. Na bieżąco gromadzone są dokumenty dotyczące historii PTL, rękopisy niepublikowanych tekstów z zakresu etnologii i folklorystyki. Archiwizowana jest bieżąca dokumentacja naukowa i wydawnicza ZG PTL oraz oddziałów terenowych. Od 1989 roku gromadzone są również materiały dotyczące zesłań w głąb byłego ZSRR z lat 1939-1956.

Zbiory są udostępniane w czytelni PTL. W 2013 roku ze zbiorów korzystało 26 osób, wypożyczono 490 teczek. W pierwszym półroczu 2014 roku ze zbiorów skorzystało pięć osób, wypożyczono 35 teczek.

Oddziały PTL

W okresie sprawozdawczym do PTL zostało przyjętych 34 nowych członków: w Oddziale Gdańsk – dwanaście osób, Wrocław – osiem osób, Kraków – trzy osoby, Poznań, Łódź, Toruń, Lublin – po dwie osoby, Warszawa, Mszana Dolna, O/Północno-Mazowiecki – po jednej osobie.

Nowym prezesem Oddziału PTL w Lublinie została dr Mariola Tymochowicz, w Krakowie – dr hab. Katarzyna Barańska, w Opolu – prof. dr hab. Krystyna Kossakowska-Jarosz.

ZG na wniosek prezesa Oddziału PTL w Opocznie, dr. Jana Łuczковского, w związku z zanikiem działalności oddziału podjęto uchwałę o jego rozwiązaniu. Dokumentacja działalności zostanie przekazana do biura ZG, a zbiory biblioteczne do jednej z bibliotek w Opocznie.

*Sekretarz generalny ZG PTL
Jerzy Adamczewski*

POSIEDZENIE PLENARNE KOMITETU NAUK ETNOLOGICZNYCH PAN, GDAŃSK, 24 MAJA 2013

Posiedzenie odbyło się w Instytucie Archeologii i Etnologii Uniwersytetu Gdańskiego. Otworzył je przewodniczący Komitetu Nauk Etnologicznych PAN – prof. Aleksander Posern-Zieliński, który podziękował władzom Wydziału Historycznego za zaproszenie i gościnę w progach uniwersyteckich. Następnie przedstawił usprawiedliwienia nieobecnych członków Komitetu Nauk Etnologicznych: profesorów Janusza Barańskiego, Jerzego Bartmińskiego, Wojciecha J. Burszty, Iwony Kabzińskiej, Ryszarda Kantora, Zygmunta Kłodnickiego, Waldemara Kuligowskiego, Zbigniewa Libery, Jolanty Ługowskiej, Czesława Robotyckiego, Rocha Sulimy, Joanny Tokarskiej-Bakir, Jana Święcha i dr. Arkadiusza Bentkowskiego oraz powitał uczestniczących w pierwszej części zebrania pracowników Zakładu Etnologii.

Zgodnie z przyjętym porządkiem obrad, prof. Józef Borzyszkowski wygłosił wykład na temat historii zainteresowań Kaszubszczyzną i prowadzonych wspólnie na Kaszubach badań. Następnie głos zabrał dziekan Wydziału Historycznego, prof. Wiesław Długokęcki, który mówił o etnologii jako nowym kierunku na Wydziale, jej rozwoju i osiągnięciach, o dążeniach do utworzenia studiów trzeciego stopnia z tego zakresu, o sukcesach studentów oraz o zbliżającej się akredytacji. Podkreślił, że zorganizowanie tutaj posiedzenia KNE odbiera jako dowód zaufania dla Wydziału.

Z kolei dyrektor Instytutu Archeologii i Etnologii, prof. Witold Świątosławski, powitał członków Komitetu, uznał obecność etnologii w Instytucie za ważną, gdyż Wydział przez to się rozwija, a studenci tej dyscypliny są doceniani za działalność, stąd dalszy rozwój etnologii widzi optymistycznie; dodał też, że ten kierunek studiów uznaje za świetną propozycję dla młodzieży.

Przewodniczący KNE wyraził zadowolenie z powodu utworzenia etnologii na Uniwersytecie Gdańskim i podkreślił, że kierownika Zakładu Etnologii, prof. Woj-

ciecha Bębna, traktuje jako „pomost” pomiędzy Komitetem a tym Zakładem. Prof. Bęben dokonał prezentacji osiągnięć i planów gdańskiego ośrodka studiów etnologicznych; mówił o historii powstania Zakładu Etnologii i o zasługach jego współtwórcy, prof. Andrzeja Kowalskiego. Zwrócił uwagę na pomoc, jakiej na etapie tworzenia kierunku udzielili profesorowie Posern-Zieliński i Lech Mróz. Następnie scharakteryzował zainteresowania badawcze Zakładu, skupiające się na rejonach morza i przymorza oraz przedstawił zespół pracowników. Wspomnił o dalszych planach personalnych, a każdy z pracowników omówił pokrótce swoje działania i plany badawcze.

Po prezentacjach odbyła się dyskusja, podczas której nadmieniano o trudnościach lokalowych (biblioteka, pomieszczenie dla studentów) i kłopotach z badaniami terenowymi. Prof. Mróz zwrócił uwagę, że przy staraniach o utworzenie studiów trzeciego stopnia konieczne jest poszerzenie zainteresowań i pól badawczych Zakładu. Poruszono także kwestię współpracy z innymi kierunkami na Wydziale i Uniwersytecie: prof. Jerzy Wasilewski podjął wątek relacji między kulturoznawstwem a etnologią, dr Anna Engelking pytała o współpracę z kaszubistyką, natomiast prof. Teresa Smolińska zastanawiała się, czy postawienie na współpracę z innymi kierunkami nie przydałoby ważności etnologii. Podsumowując te wątki, prof. Bęben stwierdził, że jego życzeniem jest, aby etnologia zdecydowanie umocniła pozycję na Uniwersytecie Gdańskim i wypracowała swoją tożsamość. Kończąc dyskusję, przewodniczący dodał, że etnologia gdańska, dzięki swej lokalizacji, może być swego rodzaju „oknem na świat”, a w staraniach o granty zespół powinien uwzględniać perspektywę otwarcia się na obszar dawnej Hanzy.

Kolejne punkty obrad dotyczyły już spraw Komitetu i dyscypliny, przedstawiono informacje i komunikaty bieżące. Przewodniczący poinformował o dalszych zmianach na stronie internetowej Komitetu, najnowszych publikacjach i dystrybucji wydawnictw, otrzymaniu dotacji na tom kongresowy w kwocie 10 tys. zł, bezskutecznej próbie odwołania się w sprawie odmowy przyznania środków na organizację wystawy „Wizualne spotkania z obcością” oraz o przekazaniu przez zarząd Towarzystwa Antropologii Miasta czasopisma „Journal of Urban Anthropology” Instytutowi Archeologii i Etnologii PAN, który funkcję redaktora naczelnego powierzył prof. Róży Goduli-Węclawowicz. Inni członkowie Komitetu przedstawili kolejne komunikaty: prof. Zbigniew Jasiewicz mówił o wysiłkach Instytutu im. Oskara Kolberga na rzecz uczynienia 2014 roku Rokiem Kolbergowskim oraz wspólnych staraniach Instytutu, KNE i Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM o patronat Prezydenta RP nad tym przedsięwzięciem, a także o organizacji konferencji z tym związanej; prof. Ewa Karpińska poinformowała o wspólnej konferencji Sekcji Folklorystycznej i Komisji Antropologii Miasta KNE: „Osiedla i kolonie robotnicze – kulturowe ślady i szyfry – przeszłość i przyszłość”, wyznaczonej na dni od 28 do 30 maja 2014 roku w Łodzi; ponadto przekazano informacje o innych konferencjach: „Kulturowe następstwa przymusowych deportacji na Syberię”, przygotowywanej w Toruniu, i trójdiscyplinarnej konferencji „Wczesne państwo”, organizowanej przez prof. Petra Skalnika, która odbędzie się w 2014 roku w okolicy Sejn, oraz o jubileuszu 60-lecia Instytutu Archeologii i Etnologii PAN i posiedzeniu Komitetu z tej okazji.

Prof. Posern-Zieliński poinformował, że po raz pierwszy w dziejach Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów mamy w jej składzie trzech etnologów – oprócz niego także profesorów Michała Buchowskiego i Jana Perszona.

Następnie głos zabrał prof. Jacek Schmidt, który mówił o Komitecie Badań nad Migracjami PAN jako komitecie zadaniowym, w skład którego wchodzi dwóch etnologów; jest on aktywny na niwie praktyczno-społecznej, trwają próby zorganizowania współpracy między tym Komitetem a KNE, projektuje się wiele działań wspólnie. Prof. Katarzyna Kaniowska poinformowała o organizacji I Kongresu Antropologicznego, o zamknięciu pewnego etapu prac organizacyjnych z nim związanych (zaproszenia, dokonanie wyboru propozycji do zespołów panelowych), o trwaniu rejestracji i opłatach (zarejestrowano 182 osoby referujące).

O awansach naukowych w etnologii powiedział prof. Posern-Zieliński, wspominając między innymi profesurę tytułarną Jana Święcha, niezakończone jeszcze procedury profesorskie Waldemara Kuligowskiego i Ryszarda Vorbricha w Poznaniu, Janusza Barańskiego w Krakowie, Andrzeja Kowalskiego w Gdańsku; według nowej procedury habilitacyjnej rozpatrywane są wnioski Wojciecha Dohnała i Adama Pomiecińskiego w Poznaniu, a także Gustawa Juzala-Deprati w Krakowie. Podsumowując, przewodniczący stwierdził, że jeżeli chodzi o statystykę, to więcej jest wniosków habilitacyjnych według nowej procedury, natomiast nie ma w Centralnej Komisji wniosków profesorskich w nowej procedurze. Następnie prof. Posern-Zieliński poruszył problem składania wniosków o nagrody dla publikacji etnologicznych, dotąd nieprzyznawane. Zasugerował, aby wystąpić z wnioskiem o umieszczenie na liście nagród nagrody z zakresu etnologii i antropologii kulturowej imienia Bronisława Malinowskiego. Propozycja ta została przyjęta jednogłośnie.

Poddano także dyskusji i głosowaniu sprawę przygotowania protestu i wyrażenia niezgody na decyzję Narodowego Centrum Nauki, aby wnioski grantowe opracowywać wyłącznie w języku angielskim. Prof. Kaniowska zreferowała przebieg dyskusji na posiedzeniu panelu HS3, która dotyczyła właśnie informacji, że od najbliższego konkursu wnioski mają być składane w języku angielskim (do tej pory obowiązywało tylko streszczenie w tym języku). Ustalono, że należy się temu sprzeciwić. W dyskusji prof. Schmidt zastanawiał się, dlaczego wnioski miałyby być tylko w języku angielskim, a nie w innych językach kongresowych. Prof. Kaniowska zobowiązała się, że przygotuje projekt pisma wyrażającego stanowisko Komitetu i prześle je członkom Prezydium. Posiedzenie plenarne zaakceptowało taki tok postępowania.

Przewodniczący poruszył z kolei temat etnologicznej aktywności uniwersyteckiej i jej monitorowania, na przykład studiów trzeciego stopnia (doktoranckich), o czym wspominała na poprzednich zebraniach prof. Kaniowska. Powołano grupę roboczą w składzie: Katarzyna Kaniowska, Anna Malewska-Szałygin i Jacek Schmidt, która wypracuje metody zebrania danych na temat studiów doktoranckich. Zebrany materiał mógłby posłużyć do przeprowadzenia ewentualnych zmian w tych studiach. Prof. Kaniowska dodała, że zespół powinien ustalić, jakie dane są potrzebne dla postawienia diagnozy odnośnie do obecnego stanu studiów doktoranckich.

Następnie przewodniczący mówił o powołaniu zespołu do spraw kategoryzacji czasopism. W związku z bałaganem na listach czasopism, które nie oddają ich waż-

ności, oraz z tym, że „inni” nie powinni decydować o liczbie punktów przyznawanych czasopismom etnologicznym, bo nie mają w nich rozeznania, powołanie zespołu składającego się z etnologów może pomóc w ustaleniu wagi czasopism. Takie oceny czasopism powinny spłynąć ze wszystkich komitetów do prof. Krzysztofa Mikulskiego w Toruniu, który złoży wypracowaną listę do Ministerstwa. Członkowie Komitetu wybrali w skład zespołu do spraw kategoryzacji czasopism profesorów: Wojciecha Olszewskiego, Annę Engelking i Zbigniewa Liberę. Skład zespołu zaakceptowano jednomyślnie i ustalono, że prof. Olszewski będzie na bieżąco konsultował działania zespołu z prof. Mikulskim.

W dalszej części posiedzenia prof. Posern-Zieliński zreferował starania prof. Buchowskiego o przeniesienie etnologii z Wydziału Historycznego na Wydział Nauk Społecznych. Z konsultacji wynika, że wniosek ten mógłby być rozpatrywany pod warunkiem, że zmiana ta dokona się we wszystkich ośrodkach etnologicznych. Jednakże byłoby to trudne do przeprowadzenia w skali ogólnopolskiej i nie wydaje się możliwe w sytuacji utraty uprawnień do nadawania stopni naukowych w ramach nowego wydziału. W dyskusji głos zabrali: prof. Mróz, który zwrócił uwagę na konsekwencje takiego przejścia i jego koszty; prof. Posern-Zieliński, który podkreślił, że etnologia sytuuje się w naukach społecznych, ale sformalizowanie tego jest trudne; prof. Schmidt, który nawiązał do sprawy nadania antropologii kulturowej statusu dyscypliny na liście klasyfikacji nauk, co dałoby nam podwójną klasyfikację (w naukach społecznych i historycznych); prof. Kaniowska, która wskazała, że do argumentów za przejściem do nauk społecznych należy dodać fakt, iż podejmujemy badania inter- i transdyscyplinarne. Dociekała też, czy w dyskusji można by wynegocjować zmianę warunków tak, aby etnologia zachowała swoją odrębność; prof. Mróz dodał, że pozostaje jednak problem nadawania stopni – wydaje mu się, że mogłyby pojawić się próby wchłonięcia etnologii.

Następna kwestia, którą poruszył przewodniczący, dotyczyła konieczności przedstawienia do końca roku Wydziałowi I PAN samooceny działalności Komitetu. Na zakończenie prof. Schmidt nawiązał do sprawy sformułowania roboczej wersji wniosku o zmianę nazwy dyscypliny. Prof. Jasiewicz zastanawiał się, czy w takim wniosku należy mówić o antropologii kulturowej jako o oddzielnej dyscyplinie czy o części składowej etnologii. Prof. Posern-Zieliński zwrócił uwagę na trzy możliwości w tym zakresie: 1. antropologia kulturowa i etnologia jako paralelne dyscypliny, 2. antropologia kulturowa lub społeczna jako subdyscyplina etnologii i 3. wyłącznie antropologia, ale wtedy pojawi się problem z subdyscyplinami. W związku z tym zasugerował, aby sprawę tę przedyskutować we własnych placówkach, a potem dezyderaty poddać dyskusji w całym środowisku etnologicznym. Podkreślił też, że należy starannie rozważyć konsekwencje zmiany nazwy dyscypliny.

Irena Kabat

SŁOWA DLA MISTRZA. JUBILEUSZ PROFESORA ALEKSANDRA POSERN-ZIELIŃSKIEGO

4 listopada 2013 roku był dniem wyjątkowym. Tego dnia profesor Aleksander Posern-Zieliński obchodził swój podwójny jubileusz: 40-lecia pracy naukowej i równocześnie 70. rocznicę urodzin. Patrząc na szczerze wypełnioną reprezentacyjną aulę UAM namacalnie doświadczyliśmy faktu, że Profesor jest postacią szczególnie ważną nie tylko dla nas. W sali obecne były osoby z wielu środowisk naukowych i kulturalnych, ze wszystkich zakątków Polski. Uroczyste mowy wygłosili najważniejsi przedstawiciele instytucji, w ramach których Profesor działa i pracuje: Rektor UAM, profesor Bronisław Marciniak, Dziekan Wydziału Historycznego, profesor Kazimierz Iłski, Dyrektor Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM, profesor Michał Buchowski i Dyrektor Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, profesor Andrzej Buko. O karierze naukowej jubilata opowiadał profesor Zbigniew Jasiewicz. Dowody szacunku, a zarazem serdeczności płynęły od środowiska szeroko rozumianych nauk etnologicznych (prof. Lech Mróz występował w imieniu Komitetu Nauk Etnologicznych) i amerykańistów (prof. Mariusz Ziółkowski wygłosił mowę jako reprezentant Polskiego Towarzystwa Studiów Latinoamerykańskich). Pełne uznania słowa padały ze strony przedstawicieli wszystkich placówek etnologicznych w kraju i wielu instytucji muzealnych i kulturalnych. Nad całością czuwał organizator jubileuszu, profesor Ryszard Vorbrich.

Ten dzień i rzesza osób z całej Polski, która przyjechała, by wyrazić Jubilatowi swoje uznanie, pokazały, jak wielką rolę Profesor pełnił i pełni nadal w kształtowaniu zarówno polskiej etnologii i amerykanistyki, jak i rodzimego muzealnictwa. Warto więc przybliżyć jego biografię i opowiedzieć o tych wymiarach drogi zawodowej, które, naszym zdaniem, są szczególnie ważne, i które przyczyniły się do tego, że 4 listopada 2013 roku aula Lubrańskiego pękała w szwach.

Profesor Posern-Zieliński urodził się 11 stycznia 1943 roku w Dąbrowie Górnej na Dolnym Śląsku, w rodzinie ziemiańskiej o korzeniach wielkopolsko-krakowskich. Jego ojciec – Julian, z wykształcenia rolnik, weteran zmagania pod Verdun, administrator, a w końcu właściciel majątku – pochodził z poznańskiej rodziny patriotycznej. Jego matka – Eleonora z Białeckich de Blanchard, pochodziła z rodziny krakowsko-cieszyńskiej. Profesor przybył do Poznania wraz z rodziną w roku 1947, po okresie powojennej tułaczki, i zamieszkał w dzielnicy Wilda. Szkołę podstawową rozpoczął jako sześciolatek, będąc najmłodszym w klasie. Jego klasa, patrząc z dzisiejszej perspektywy, okazała się dość wyjątkowa. Wielu jego kolegów ze szkolnej ławy ukończyło wyższe studia, trzech z nich zostało profesorami (w tym dwóch etnologów), a jeden piastował godność prorektora UAM. W trakcie nauki w szkole podstawowej odkrył urok lektur (pozaszkolnych) i stał się „połykaczem” książek, szczególnie popularnonaukowych o profilu historycznym, archeologicznym i religioznawczym. Sprzyjały temu jego liczne w tamtym czasie choroby, które zmuszały go do pobytu w domu. Po ukończeniu szkoły podstawowej, od 1956 roku uczęsz-

czał do Liceum nr 6 im. Ignacego Paderewskiego, do klasy „niemieckiej”. Najlepsze wyniki osiągał z geografii, historii, a także fizyki! W istocie interesowały go całkiem inne zagadnienia, takie jak mitologia Słowian, Bałtów, Germanów i Rzymian, pochodzenie i rozwój wierzeń, pierwociny ludzkiej kultury, starożytne cywilizacje, a także dzieje Inków, Azteków i innych ludów tubylczych Nowego Świata. Te zainteresowania sprawiły, że zdecydował się po zdaniu matury, w roku 1960, zdawać egzamin na etnografię. W owym czasie nie było łatwo dostać się na te studia, bowiem przyjmowano jedynie około siedmiu osób, a kandydatów było około ośmiu na jedno miejsce. Jednym z egzaminatorów była jego późniejsza mentorka – profesor Maria Frankowska. Tak zaczęła się droga naukowa Profesora.

Z naszej perspektywy, trzy wymiary tej drogi były i są szczególnie ważne. Pierwszy z nich to sposób uprawiania nauki przez Profesora. Najkrócej można go określić jako chęć wykonania każdego zadania najlepiej, jak się potrafi, i to niezależnie od stopnia jego trudności. Ta cecha była obecna od początku jego zainteresowań naukowych. Dziś, gdy profesor Posern-Zieliński jest czołowym polskim amerykańistą, zapewne nie wszyscy pamiętają, że jego wielką fascynacją badawczą była na początku Oceania – obszar wyjątkowo niewdzięczny do badań w ówczesnej sytuacji społeczno-politycznej naszego kraju (lata 60. XX w.). I wtedy Profesor daje się poznać po raz pierwszy jako Naukowiec przez duże N. Szuka i sprowadza światową literaturę oceanistyczną, do której dostęp był wtedy niezwykle trudny. Nie poddaje się. Nie przyjmuje do wiadomości tak zwanych obiektywnych trudności. Hołduje zasadzie naukowej rzetelności, zgodnie z którą, jeśli badacz wypowiada się na jakiś temat, to ma obowiązek, bez względu na wszystko, zdobyć całą wiedzę naukową z tej problematyki i mieć pewność, że wie, o czym mówi. Do dzisiaj robi na nas wrażenie pierwsza książka Profesora (Posern-Zieliński 1972), powstała na bazie pracy magisterskiej, którą napisał w oparciu o wszystkie kluczowe pozycje oceanistyczne z tamtego okresu! I efekt zaiste był imponujący. Szczególnie imponują nam trzy przedsięwzięcia naukowe, oddzielone od siebie zarówno czasowo, jak i ich społecznym oraz zawodowym znaczeniem. Pierwszym z nich jest naukowa redakcja *Maorysów z Nowej Zelandii* (Metge 1971). Do tej niewielkiej książki, traktującej głównie o współczesności tubylczych ludów archipelagu, ówczesny magister Posern-Zieliński pisze wstęp, w którym dokonuje syntezy całej ówczesnej wiedzy etnologicznej i historycznej na temat Maorysów. Wstęp, który – naszym zdaniem – jest co najmniej tak ciekawy, jak sama książka, i po lekturze którego czytanie głównej pozycji (pod kątem przeszłości Maorysów) nie jest już konieczne. Podobną rzetelność i zapał widać w innych redakcjach naukowych, na przykład książki *Wikingowie Pacyfiku* (Buck 1983). Drugim ważnym przedsięwzięciem naukowym jest rozprawa doktorska Profesora. I to właśnie dysertacja „Ruchy społeczne i religijne Indian hiszpańskiej Ameryki Południowej (XVI-XX w.)”, a nie jej późniejsza, okrojona wersja książkowa (Posern-Zieliński 1974), jest dziełem ze wszech miar udanym; dziś jeszcze, po tylu latach, tchnie jasnością myśli, ogromną dyscypliną oddzielania opisu od interpretacji, benedyktyńskim wysiłkiem odnalezienia i udokumentowania szczegółu. Trzecia książka, która jest dla nas wzorem, to napisane wspólnie z żoną Mirosławą *Indiańskie wierzenia i rytuały* (Posern-Zielińska, Posern-Zieliński

1977). Praca zapiera dech w piersiach swym rozmachem. Jest z założenia pozycją popularno-naukową, lecz z obszernym, ambitnym wstępem analityczno-krytycznym i starannie dobraną bibliografią. W sposób klarowny opisuje, wyjaśnia i pozwala zrozumieć indiańskie wierzenia i towarzyszące im rytuały. Tak, by przybliżyć je czytelnikowi niewyrobionemu, lecz wymagającemu, w sposób pogłębiony i usystematyzowany, by otrzymał obraz całości (podkreślamy – chodzi o ogląd zjawiska w skali dwóch wielkich kontynentów!). Do dziś *Indiańskie wierzenia i rytuały* są jedną z podstawowych lektur studenckich we wszystkich ośrodkach etnologicznych w kraju. To trzy przykłady z wielu przejawów wysokiego poziomu naukowego wszystkich przedsięwzięć Profesora.

Drugim wymiarem jest harmonijne połączenie w działalności naukowej Profesora nastawienia empirycznego z teoretycznym. Jako jeden z inicjatorów i pierwszych członków polskich wypraw andyjskich profesor Posern-Zieliński współkształtował polski model interdyscyplinarnych badań amerykańskich. Jego sposób prowadzenia etnologicznych badań terenowych był wzorcem dla innych wybitnych postaci polskiej amerykanistyki lat 70.-90. XX wieku – archeologów, etnoarcheologów, etnohistoryków, etnografów, antropologów kulturowych czy muzykologów. W czasie tych wypraw Profesor odkrył w sobie „żyłkę” badacza terenowego. Okazało się, że kontakt z drugim człowiekiem jest czymś ważnym i znaczącym, a zarazem przynosi nadzwyczaj dobre rezultaty poznawcze. I to nastawienie oraz umiłowanie „terenu”, towarzyszy Profesorowi do dziś; badania terenowe prowadził najpierw w zespołach, a później indywidualnie. Dzięki temu zyskał konieczną równowagę pomiędzy teorią a faktami. Koncepcje formułowane czy to w jego pracach, czy w wykładach nigdy nie były pozbawione odniesień do etnograficznej rzeczywistości. Precyzja teoretyczna jego tekstów ciągle wzrastała, szczególnie w okresie wyjazdów na zagraniczne stypendia naukowe (w tym stypendium Fulbrighta oraz Fundacji Kościuszkowskiej) i wyczerpanej pracy nad habilitacją (1982). Według nas, to najistotniejszy moment w karierze Profesora. W tym czasie uformowała się podstawa teoretyczna jego badań i niebawem zdolność do syntezy, która przyniosła owoce w następnych trzech dekadach. Sądzymy, że bez studiów nad Polonią amerykańską (Posern-Zieliński 1982), bez twórczej recepcji ówczesnych koncepcji antropologii światowej na polu etniczności, nie powstałyby późniejsze prace Profesora – zarówno te dotyczące współczesnej sytuacji Indian w społeczeństwach wielokulturowych Ameryki Południowej, jak i szeroko rozumianych studiów etnicznych, politycznych, a także interdyscyplinarnych. A już na pewno nie byłoby prac syntetycznych i podręcznikowych, takich jak *Etniczność* (Posern-Zieliński 2005), *Świat grup etnicznych* (Posern-Zieliński, red., 2000) oraz znakomitych podsumowań dyskusji dotyczących koncepcji akulturacji (Posern-Zieliński 1993) czy akulturacji i asymilacji (Posern-Zieliński 1999). Każdy dojrzały badacz wie, że najtrudniejszym rodzajem pisarstwa naukowego jest synteza i podręcznik. Jesteśmy przekonani, że w tym okresie właśnie Profesor dokonał następnego kroku w swoim życiu zawodowym – do naukowości i pasji terenowej dodał zdolność syntezy i biegłość w myśleniu teoretycznym.

Trzecim wreszcie wymiarem jest działalność dydaktyczna i organizacyjna Profesora. Obaj pamiętamy dobrze zajęcia, które prowadził i odczucia, jakie nam wtedy

towarzyszyły, ale dopiero dziś, gdy sami jesteśmy wykładowcami z wieloletnim doświadczeniem, jesteśmy w stanie zrozumieć, na czym polega moc jego wykładów. Otóż charakteryzują się one dwiema cechami. Pierwsza z nich to niezwykła zdolność Profesora do syntezy. Nie pamiętamy tematu, którego nie umiałby w celny sposób zsyntetyzować. Każde zjawisko, ciąg wydarzeń, koncepcję czy typologię potrafi w przekonujący sposób przedstawić tak, że referowany przedmiot staje się dla słuchacza przejrzysty, zrozumiały i możliwy do intelektualnego ogarnięcia. Ta umiejętność zakreślania granic i trafnego odnajdywania najważniejszych cech jakiegokolwiek zjawiska czy problemu, po czym uporządkowania ich w pozornie prostą typologię, do dzisiaj jest przedmiotem naszej zazdrości. Drugą zaś cechą zajęć z Profesorem jest łatwość obrazowania przez niego skomplikowanych zagadnień prostymi przykładami, najczęściej z badań terenowych, oraz umiejętność błyskawicznych przeskoków z abstrakcyjnego poziomu syntezy do namacalnego poziomu przykładu. Dzięki temu jego wykłady pamiętamy przede wszystkim dzięki obrazom, które potrafił wytworzyć w naszych głowach. Nie musimy chyba dodawać, że takie zajęcia czy też konsultacje były dla wielu osób, nie tylko dla nas, niezwykle inspirujące. Trudno nam policzyć przypadki, gdy ktoś opowiadał nam, że antropologią zainteresował się po inspirującym wykładzie profesora Posern-Zielińskiego. Dziś, gdy patrzymy na nasze doświadczenie zajęć z nim już z pewnego oddalenia, wydaje nam się, że Profesor ma niecodzienny dar – w czasie swoich zajęć, konsultacji i seminariów daje swoim słuchaczom odczucie, że właśnie doświadczają żywego, nieschematycznego kontaktu z nauką. Stykają się z jego głęboką wiedzą, ze znajomością tematu i wreszcie ze zdolnością do krytycznego osądu zarówno przedmiotu rozmowy, jak i własnych sądów. Tak właśnie kształtuje się autorytet.

Te trzy wymiary działalności Profesora uzewnętrzniły się potem w jego niestrudzonego wysiłku organizacyjnym, gdy prowadził Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM oraz był i jest nadal członkiem rozlicznych gremiów i ciał naukowych. Wtedy też dał się poznać jako inspirator, ktoś, kto zarazem wspiera i pomaga, ale także ktoś, kto potrafi przekonywać do swych racji, unikając jednocześnie ograniczania chęci i pasji innych osób. W związku z tym, że jest to tekst o Mistrzu, na zakończenie pozwolimy sobie na odwołanie się do symboliki buddyjskiej. Jubilat jawi się nam jako rozłożyste drzewo figowe, w cieniu którego powstała wyjątkowa atmosfera inspirującej mądrości. Mogli jej doświadczyć ci, którzy życzliwych i inspirujących mistrzów poszukiwali. I za to właśnie Profesorowi dziękujemy.

Zainteresowanych postacią profesora Posern-Zielińskiego i jego dorobkiem odsyłamy do dwóch publikacji, które ukazały się z okazji jubileuszu: *Ethnos et potentia. Interdyscyplinarność w polskiej etnologii*, tom przygotowany przez środowisko poznańskich etnologów (Vorbrich, Szymoszyn, red., 2013), oraz 33 tom (2013) czasopisma „Estudios Latinoamericanos”, przygotowany przez Polskie Towarzystwo Studiów Latinoamerykańskich.

Tarzcycjusz Buliński, Mariusz Kairski

LITERATURA

- Buck P.H.
1983 *Wikingowie Pacyfiku*, przeł. M. i A. Posern-Zielińscy, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Metge J.
1971 *Maorysi z Nowej Zelandii*, przeł. M. Przymanowska, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Posern-Zielińska M., Posern-Zieliński A.
1977 *Indiańskie wierzenia i rytuały*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Posern-Zieliński A.
1972 *Polinezja świat nieznany*, Warszawa: Książka i Wiedza.
1974 *Ruchy społeczne i religijne Indian hiszpańskiej Ameryki Południowej (XVI-XX w.)*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN.
1982 *Tradycja a etniczność. Przemiany kultury Polonii amerykańskiej*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN.
1993 *Etnologiczna interpretacja procesów akulturacji*, „Folia Preahistorica Posnaniensia” 5, s. 37-53.
1999 *Akulturation i asymilacja – dwie strony procesu etnicznej zmiany w ujęciu antropologii i etnohistorii*, w: W. Molik, R. Trąba (red.), *Procesy akulturacji/asymilacji na pograniczu polsko-niemieckim w XIX i XX w.*, Poznań: Instytut Historii UAM, s. 43-64.
2005 *Etniczność. Kategorie, procesy etniczne*, Poznań: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.
- Posern-Zieliński A. (red.)
2000 *Świat grup etnicznych, Wielka encyklopedia geografii świata*, t. 18, Poznań: Kurpisz.
- Vorbrich R., Szymoszyn A. (red.)
2013 *Ethnos et potentia. Interdyscyplinarność w polskiej etnologii. W darze Profesorowi Aleksandrowi Posern-Zielińskiemu z okazji 70. urodzin i 40-lecia pracy zawodowej*, Poznań: IAiE PAN, IEiAK UAM, Wielichowo: Wydawnictwo TIPI.

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA „DZIEŁO OSKARA
KOLBERGA JAKO DZIEDZICTWO NARODOWE I EUROPEJSKIE”,
POZNAŃ, 22-23 MAJA 2014

Honorowy patronat nad konferencją objął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski. Została ona zorganizowana przez Instytut im. Oskara Kolberga w Poznaniu we współpracy z Komitetem Nauk Etnologicznych PAN, Instytutem Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM i Polskim Towarzystwem Ludoznawczym, przy finansowym wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a także dotacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego.

W przeddzień obrad, w Pałacu Działyńskich odbyła się konferencja prasowa z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz koordynatora przedsięwzięć związanych z obchodami Roku Kolberga 2014, dyrektora Andrzeja Kosowskiego (Instytut Muzyki i Tańca). Przybyli też przedstawiciele różnych instytucji kultury oraz lokalnych mediów. Konferencja miała na celu między innymi promocję najnowszych wydawnictw Instytutu im. Oskara Kolberga. Zaprezentowano popularną biografię Oskara Kolberga autorstwa Agaty Skrukwy, wraz z audiobookiem czytany przez Krzysztofa Kowalewskiego, oraz zbiór bajek wybranych z Kolbergowskiego archiwum i opracowanych przez Elżbietę Millerową, z ilustracjami Tomasza Płaskowskiego. Publikacje przedstawił Maciej Prochaska. Omówiono też inne działania Instytutu związane z obchodami Roku Kolberga, jak organizacja konferencji naukowej (A.W. Brzezińska) i publikacje multimedialne opracowane ostatnio w Instytucie (Ł. Smoluch).

22 maja w Auli Lubrańskiego Collegium Minus odbyło się uroczyste otwarcie konferencji z udziałem władz Uniwersytetu i zaprzyjaźnionych uczelni, delegacji Urzędu Marszałkowskiego, przedstawicieli różnych instytucji kultury, naukowców i studentów, a także pasjonatów. Po powitaniu uczestników (E. Antyborzec), głos zabrali przedstawiciele instytucji organizujących konferencję: profesorowie Aleksander Posern-Zieliński i Michał Buchowski oraz dyrektor Jan Pałka. Odczytano też list nadesłany przez prezesa Zarządu IOK profesora Wojciecha J. Bursztę. W części oficjalnej wręczono również Złoty Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” profesorowi Bogusławowi Linette. Dokonali tego przedstawicielka MKiDN Dorota Ząbkowska oraz prorektor UAM, prof. Zbigniew Pilarczyk.

Po części oficjalnej rozpoczęły się obrady sesji plenarnej, której przewodniczył prof. Posern-Zieliński. Wykłady inauguracyjne wygłosili kolejno: profesorowie Zbigniew Jasiewicz, Jerzy Bartmiński i Piotr Dahlig. Prelegenci przedstawili postać Kolberga jako etnografa, folklorystę i muzykologa. Omówili też dorobek i warsztat badacza w poszczególnych dziedzinach z punktu widzenia ówczesnej, a także współczesnej nauki.

Kontynuacją sesji plenarnej były wystąpienia gości zagranicznych. Zaproszono prelegentów z terenów, które Kolberg objął badaniami w XIX wieku, bądź które były przedmiotem jego zainteresowań jako zbieracza pieśni. Wystąpienia dotyczyły

szerokiego spektrum zagadnień. Analizowany był wpływ Kolberga na rozwój folklorystyki i etnomuzykologii poszczególnych krajów (I.S. Popowa i K. Altman), także z uwzględnieniem metod badań pogranicza, jak w przypadku Ukrainy (L. Vakhnina). Referenci skupiali się również na obrazie poszczególnych grup etnicznych, na przykład Serbów i Łużyczan w materiałach Kolberga (N. Pavković, B. Jonda), poddając ocenie ich wiarygodność jako dokumentacji opartej nie na własnych badaniach terenowych Kolberga, ale na dorobku innych zbieraczy folkloru.

Po dyskusji, podczas której zwrócono między innymi uwagę na współczesne prace dokumentacyjne (J. Bartmiński), prowadzący popołudniową część sesji plenarnej prof. Buchowski podsumował obrady i zakończył pierwszy dzień konferencji. Uczestnicy udali się do Ośrodka Nauki PAN, gdzie podczas wieczoru towarzyskiego kontynuowano niektóre dyskusje w formie mniej oficjalnej.

Drugiego dnia obrady odbywały się w Ośrodku Nauki PAN, w czterech równoległych sekcjach tematycznych. W pierwszej, „Oskar Kolberg – dokumentalista i badacz kultury XIX wieku”, której przewodniczył prof. Lech Mróz, zebrano wystąpienia o charakterze syntetyzującym dorobek etnografa i folklorysty. Scharakteryzowano układ Kolbergowskiego *Ludu* i *Obrazów etnograficznych* i podjęto próbę odtworzenia kryteriów systematyki zastosowanej przez samego Kolberga oraz jego późniejszych wydawców w konstruowaniu poszczególnych tomów. Jednym z podstawowych narzędzi tej analizy stało się rozumienie i użycie pojęcia „gatunku” (J. Adamowski). Poddano także ocenie podziały regionalne zastosowane przez Kolberga, które już w XIX wieku były poddawane krytyce. Przedstawiono uwarunkowania, przede wszystkim te pozanaukowe, które musiał brać pod uwagę Kolberg jako wydawca w przyjętej ostatecznie regionalizacji (E. Antyborzec). Tematem wystąpień była też działalność Kolberga na tle ówczesnej folklorystyki i etnografii europejskiej (V. Krawczyk-Wasilewska) oraz porównanie jego programu badawczego, traktowanego jako przyczynek metodologiczny polskiej etnografii, z metodami stosowanymi wówczas w innych krajach (F. Wróblewski). Referenci zwracali również uwagę na sposób przedstawienia problematyki przemian wsi w okresie uwłaszczenia, szczególnie na terenie Wielkopolski (J. Grad) oraz na wpływ funkcjonowania stereotypu na wczesne badania ludoznawcze, na przykładzie mieszkańców Polesia (A. Engelking). Osobną, zwartą grupę tematyczną stanowiły wystąpienia filologów i językoznawców, którzy analizowali przydatność dla dialektologów materiałów zgromadzonych przez Kolberga, dla którego gwary były jeszcze elementem szeroko rozumianej etnografii (E. Popławski, A. Tyrpa i W. Wysoczański). Przedstawiono też Kolbergowskie metody opracowania materiałów bajkowych (I. Kotlarska). Ostatnia grupa referatów (E. Tomaszewska, K. Pawłowska) dotyczyła osób współpracujących z Kolbergiem, w tym kobiet, które gromadziły materiały dla autora *Ludu* (K. Markiewicz). Jednym z istotnych elementów dyskusji uczestników sekcji pierwszej był postulat stworzenia indeksów i map do materiałów zebranych przez Kolberga.

W ramach sekcji drugiej, „Z problematyki *Ludu*...”, prowadzonej przez prof. Katarzynę Kaniowską, wygłoszono jedenaście referatów. Wystąpienia dotyczyły szerokiej gamy tematów inspirowanych dziełami badacza. Kolejne głosy wskazywały nie tylko na różnorodność przestrzenną wątków wydobywanych z dzieł Kolberga, ale

również na zróżnicowanie współczesnych interpretacji zgromadzonych przez niego materiałów. Referat wprowadzający: „Kultura ludowa czy tradycyjna? – problemy z terminologią” wygłosiła prof. Ewa Maślowska. Prelegentka zwróciła uwagę na problemy związane z definiowaniem kultury ludowej/tradycyjnej oraz terminu „lud”, zaprezentowała różne ich ujęcia i koncepcje. Agnieszka Brandtke zajęła się opracowaniem wiadomości na temat kultury kaszubskiej w Kolbergowskiej monografii Pomorza. Przedstawiła przykłady obrzędów, zwyczajów oraz folkloru zanotowane przez badacza oraz ich wykorzystanie, między innymi przez współczesne zespoły folklorystyczne. W następnych wystąpieniach (J. Prakofjewa, K. Waszczyńska) poruszono tematykę opisów kultury białoruskiej zawartych w tomie 52 *Dzieł Wszystkich Kolberga* oraz ich wartości dla współczesnych mieszkańców Białorusi. Dwa referaty (A. Drożdż i K. Kojder-Demka) zostały poświęcone współczesnemu odczytaniu i interpretacji wiadomości dotyczących kobiet i kobiecości oraz dzieci niepełnosprawnych, które można było wyabstrahować z dokumentacji Kolbergowskiej. Krzysztof Snarski zreferował, w jaki sposób Kolberg opisywał mniejszość religijną staroobrzędowców, a Rafał Pilarek przedstawił wyniki analizy materiałów Kolbergowskich poświęconych światu roślin w obrzędowości świętojańskiej. Kolejne dwa wystąpienia dotyczyły zagadnień folklorystycznych: „Systematyka pieśni ludowych w *Ludzie* Oskara Kolberga” (P. Grochowski) oraz „Motywy zwierzęce w pieśniach stanowych w «Nowym Kolbergu» na tle tradycji Kolbergowskiej” (O. Kielak). Referat zamykający sesję, wygłoszony przez dr. Macieja Raka, „Góry i Pogórze Oskara Kolberga w ujęciu dialektologicznym”, wskazywał na wagę materiałów Kolbergowskich jako źródła do badań gwar góralskich.

W sekcji trzeciej, „Oskar Kolberg – dokumentalista folkloru muzycznego, teoretyk i kompozytor”, której przewodniczył prof. Ryszard Wieczorek, przeanalizowano dziedzictwo Kolbergowskie w świetle trzech postaw badawczych: historycznej, etnomuzykologicznej i etnograficzno-utilitytarnej. W grupie wystąpień historycznych dominowały treści związane z postawą Kolberga jako badacza i teoretyka, co zostało skomentowane i omówione na przykładzie jego poglądów na genezę muzyki jako naturalnej dla człowieka aktywności społeczno-artystycznej (P. Podlipniak). Omówiono również powiązania Kolberga z najwybitniejszymi muzykami epoki i życiem artystycznym Warszawy pierwszej połowy XIX wieku (E. Sławińska-Dahlig) oraz ukazano wpływ jego postawy badawczej na inne słowiańskie ośrodki rozwijającej się w XIX wieku etnografii (M. Šořta-Scholze, I. Utienkowa-Szařapak). Zanalizowano ponadto twórczość kompozytorską Kolberga, ujmując ją w kontekście jego edukacji muzycznej i wskazując na liczne źródła inspiracji w jego dziełach muzycznych, w tym folklor muzyczny. W perspektywie etnomuzykologicznej ukazano Kolberga jako pierwszego polskiego badacza folkloru muzycznego i znaczenie jego metod badawczych dla dzisiejszej etnomuzykologii (L. Bielawski). Referenci zajęli się także przemianami symboliki zawartej w dziełach folkloru muzycznego, obserwowanymi między innymi dzięki materiałom Kolbergowskim (K. Dadak-Kozicka), oraz wykorzystaniem materiałów Kolberga do szczegółowych badań przemian folkloru mniejszości etnicznych (B. Muszkalska, T. Nawka). Poruszono kwestię znaczenia dokumentacji Kolbergowskiej dla badań nad folklorem miejskim (B. Lewandowska).

W kolejnej grupie wystąpień omawiano wyniki badań prowadzonych przez etnologów i muzykologów. Wskazano na twórcze wykorzystanie materiałów Kolberga przez współcześnie działające zespoły folklorystyczne oraz świadome ich pomijanie przez twórców ludowych i animatorów działających w środowiskach wiejskich (A.W. Brzezińska), zwrócono też uwagę na obecność dorobku Kolbergowskiego w świadomości twórczej muzyków folkowych (Ł. Smoluch). W podsumowaniu podkreślono znaczenie postawy badawczej i działalności edytorskiej Kolberga dla dzisiejszej etnomuzykologii oraz przydatność jego zbiorów etnomuzycznych dla prowadzonych współcześnie badań. Jednocześnie zaznaczono jego kompozytorskie dokonania twórcze, które przypominane dzięki działaniom związanym z Rokiem Kolberga 2014 mogą trafić do współczesnych melomanów (B. Linette).

Czwartą sekcję, zatytułowaną: „Współczesna recepcja dzieła Oskara Kolberga”, poprowadził prof. Waldemar Kuligowski. W jej ramach wygłoszono dziesięć referatów. W pierwszym z nich, „Dzieła wszystkie Oskara Kolberga – propozycja ujęcia energetycznego”, prof. Izabella Bukraba-Rylska podkreśliła zmianę, jaka zaszła w rozumieniu kultury i jej interpretacji. Zaproponowała, by odejść od podejścia rozumiejącego i analizować dzieła Kolberga w ujęciu praktycznym oraz pragmatycznym, co pozwoli na „energetyczne” pojmowanie zjawisk kulturowych w kontekście postępującej globalizacji. Podobny był duch kolejnych wystąpień. Stawiano w nich pytania o możliwość wykorzystywania prac Kolberga we współczesnej działalności kulturotwórczej instytucji i społeczności lokalnych. Postulowano konieczność demitologizacji działań oraz samej postaci Kolberga. Przez wiele lat jego osoba była synonimem etnografii uprawianej w duchu czasów PRL. Etnolodzy i antropolodzy jeszcze długo po tym okresie próbowali uciekać od etnografii w stylu Kolbergowskim. Prof. Magdalena Zowczak, w referacie „Kolberg zapoznany. O przyczynach negatywnej stereotypizacji dzieł Oskara Kolberga w ostatnim półwieczu”, podkreślała polityczno-kulturowe konteksty tworzenia wiedzy o ludowości. Jej myśl kontynuowała dr Agata Stanisław w wystąpieniu: „«Kolbergowskie tematy», czyli jak etnograficzna klasyka może stymulować antropologię”, stwierdziła, że tak zwane badania „w starym stylu” (szczególnie ich aspekt metodologiczny) mogą być cenną inspiracją dla studiów antropologicznych nad codziennością ludzi zamieszkujących wieś. W wystąpieniach akcentowano regionalne znaczenie dorobku Kolberga (np. T. Smołańska). Problem regionalizacji został także poruszony w kontekście granic regionów w czasach Kolberga i w czasach współczesnych (A. Paprot). Jak podkreślano, wiele osób niezwiązanych z etnografią sięga do jego dzieł, poszukując informacji na temat obrzędowości, na przykład weselnej, w swoim regionie (M. Zych). Podczas dyskusji zwracano uwagę, że przez wiele lat Kolberg spotykał się z nieprzychylnymi opiniami i należałoby dokonać redefinicji jego postaci oraz poddać ją nowym interpretacjom, wpisującym się we współczesny kontekst kulturowy i społeczne nastroje. Podczas trwającego Roku Kolberga miały miejsce liczne wydarzenia i inicjatywy kulturalne, które wykorzystywały jego dorobek. Często postać Kolberga traktowano jako remedium na niedostateczny stan wiedzy na temat kultury ludowej poszczególnych regionów etnograficznych. Różne instytucje kultury nadal chętnie podejmują badania *stricto* etnograficzne, w których kontynuowana jest myśl Kolberga.

Na końcowym, wspólnym spotkaniu uczestników wszystkich sekcji, ich przewodniczący przedstawili wnioski z dyskusji, wśród których powracał postulat nowego spojrzenia na dorobek autora *Ludu*.

W kolejnym dniu, 24 maja, zainteresowani uczestnicy konferencji odbyli wycieczkę do Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach oraz do Muzeum Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie.

Ewa Antyborzec

(przy współpracy Anny Drożdż, Aleksandry Paprot i Macieja Prochaski)

VIII MIĘDZYUCZELNIANA KONFERENCJA ANTROPOLOGICZNA
„TEREN W ŚCISŁYM TEGO SŁOWA ZNACZENIU”.
„LOKALNOŚĆ – TEORIA I PRAKTYKA”, POZNAŃ,
27-28 MARCA 2014

Po edycjach, które odbyły się w Warszawie, Wrocławiu, Łodzi, Krakowie, Szczecinie i Gdańsku, Międzyuczelniana Konferencja Antropologiczna znów powróciła do Poznania. To właśnie w tym mieście w 2007 roku miało miejsce pierwsze spotkanie tego typu. Wówczas studenci zrzeszeni w Studenckim Kole Naukowym im. Bronisława Piłsudskiego przy Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu postulowali, by konferencja miała charakter przeglądu działalności badawczej studentów i doktorantów antropologii. Formuła spotkania sprawdziła się, i w kolejnych latach postanowiono organizować tę konferencję w obrębie konkretnej tematyki, na przykład metod badawczych, problemów etycznych, relacji w terenie, badań terenowych „od kuchni” czy odkrywania, poznawania i porzucania terenu badań.

W 2014 roku organizatorzy konferencji – studenci ze Studenckiego Koła Naukowego im. Bronisława Piłsudskiego oraz pracownicy i doktoranci Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM – postanowili przygotować to wydarzenie pod hasłem „Lokalność – teoria i praktyka”. Celem konferencji było stworzenie okazji do spotkania się osób, dla których badania terenowe są ważne. Spotkanie miało służyć wymianie doświadczeń w tym zakresie oraz umożliwić zainteresowanym zapoznanie się z różnorodnymi metodami i praktykami badań zagadnień lokalności. Podobnie jak podczas poprzednich edycji, formuła zakładała prezentację jak najszerszego spektrum zainteresowań referentów oraz wymianę zróżnicowanych doświadczeń badawczych dotyczących zarówno teoretycznej, jak i praktycznej strony badań nad lokalnością. In-

teresowały nas takie tematy, jak: konfrontacja antropologa z lokalnością oraz problemy z adaptacją badacza w terenie, wiedza deklaratywna a wiedza niedeklaratywna w badaniach nad lokalnością, antropologia „u siebie” i problemy z nią związane, lokalność a antropologia zaangażowana, identyfikacja antropologa – problemy z tożsamością badacza w środowisku lokalnym oraz z fraternizacją, metodologia badań nad lokalnością, lokalność jako przedmiot działań ekonomicznych i rynkowych, funkcjonowanie społeczności lokalnych – działania globalne i glokalne. Tak szerokie ujęcie zagadnienia lokalności miało pozwolić na wieloaspektowe omówienie praktyk badawczych i kwestii teoretycznych, z którymi zmagają się młodzi antropologowie.

Spośród nadesłanych zgłoszeń organizatorzy wybrali 33 referaty, które pogrupowano w ramach kilku sekcji tematycznych: konfrontacja antropologa z lokalnością, przestrzenie lokalności, metodologia badań nad lokalnością, lokalność a antropologia zaangażowana, lokalność w globalnej wiosce, społeczności lokalne – globalność i glokalność, lokalność w terenie, lokalność w projektach badawczych.

Patronat naukowy nad konferencją objęło Polskie Towarzystwo Ludoznawcze O/Poznań oraz Instytut im. Oskara Kolberga, co miało szczególne znaczenie ze względu na to, iż rok 2014 został ogłoszony przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rokiem Kolberga. Patronat medialny objęły: „Barbarzyńca. Pismo Antropologiczne” oraz „Życie Uniwersyteckie” – miesięcznik UAM. Organizatorzy nawiązali także współpracę z Muzeum Archeologicznym w Poznaniu – Rezerwatem archeologicznym Genius loci.

Konferencję rozpoczął wykład inauguracyjny „Wymiary i konteksty lokalności a jej antropologiczne doświadczanie”, który wygłosił prof. Aleksander Posern-Zieliński z IEiAK UAM. W wystąpieniu tym zostały poruszone problemy, które towarzyszą antropologowi w badaniach nad lokalnością, takie jak sposób „wytwarzania”, utrzymywania, bronięcia i idealizowania lokalności (kulturowej, społecznej, przestrzennej) oraz konteksty funkcjonowania lokalności (np. etniczne, regionalne, religijne). Istotnym elementem było podjęcie dyskusji o tym, w jaki sposób antropologowie postrzegają lokalność i jak ją interpretują. Interpretacje i doświadczanie lokalności prowadzi czasami antropologa w pułapkę – zanikają granice pomiędzy badaczem a badanym, co może powodować przesadną familiaryzację w terenie oraz pozbawione dystansu zaangażowanie w sprawy społeczne czy pełnienie roli „ambasadora” badanej przez wiele lat społeczności lokalnej poza terenem jej zamieszkania. Zagadnienia te zostały rozwinięte w kolejnych wystąpieniach.

O definiowaniu lokalności opowiedziała Agnieszka Chwieduk z IEiAK UAM. W referacie „Trzy odsłony lokalności: nauka, polityka i «zwykłe życie»” ukazała aspekty tego pojęcia w kontekście współczesnych realiów europejskich, w których definiowanie lokalności przestaje być związane z dyscypliną akademicką, a staje się nośnym faktem politycznym (kulturowym). W tym wystąpieniu, jak i w referacie „Spór o oścypka – tradycja jako «praktykowanie lokalności»” Urszuli Klimut z Uniwersytetu Warszawskiego, zwrócono uwagę na terytorialny aspekt lokalności i potrzebę nadawania jej granic poprzez włączanie w granice regionów lub obszarów o charakterze administracyjno-samorządowym: województw, powiatów i gmin. Ponadto podkreślono fakt kojarzenia lokalności z terminem „tradycja” lub zamiennego

używania tych pojęć. W dyskusji zwrócono uwagę na to, iż współczesne działania o charakterze lokalnym hamują restrykcyjne przepisy unijne, które narzucają ramy i wyznaczniki lokalności. Z drugiej strony, lokalny samorząd oraz instytucje kultury nie zawsze realizują inicjatywy adekwatne do potrzeb społeczności lokalnej, co przedstawiła Jagna Jaworowska z UW w referacie „Lokalne instytucje i lokalna historia? «Lokalność» w praktyce badań nad organizacjami kulturalnymi w Tykocinie”. Decydenci zarządzający kulturą w danym miejscu często nie znają w pełni kontekstu lokalnego, co niekorzystnie wpływa na relacje społeczne.

Współcześnie lokalność jest wyrażana i prezentowana coraz chętniej w świecie wirtualnym, powinna więc być analizowana jako kategoria pozaprzestrzenna. Lokalność ujmowana wyłącznie w kontekście rzeczywistego czasu i miejsca przestaje być aktualna w Internecie. O tym, że staje się ona procesem oraz pewnego rodzaju praktyką i właściwością, która nie jest przynależna społecznościom, ale jest przez nie wytwarzana w toku wzajemnych interakcji, opowiedziała Małgorzata Roeske z Uniwersytetu Jagiellońskiego w wystąpieniu „Lokalność jako kategoria pozaprzestrzenna”. Opracowanie o badaniach lokalności w sieci – „Internet i świat lokalny – czy warto badać aktywność mieszkańców w wirtualnym świecie?” – przedstawił także Dawid Krysiński z Uniwersytetu Wrocławskiego. Jednocześnie podkreślił znaczenie tworzenia się wirtualnych wspólnot lokalnych, gdzie następuje intensyfikacja kontaktów, a także zdolność do formułowania i omawiania problemów lokalnych, które, poprzez silne poczucie tożsamości jej członków, mają ogromny potencjał i zdolność do wprowadzania zmian w świecie rzeczywistym. Współczesna lokalność chce być modna i popularna, co przejawia się w wykorzystywaniu modeli oraz technik charakterystycznych dla procesów globalizacyjnych. Aleksandra Sankowska z UAM, w referacie „Wszczepić lokalność w *smart city*”, rozważała kwestie niwelowania napięć pomiędzy tym, co lokalne oraz tym, co globalne w kontekście działań globalizacyjnych.

Sporo uwagi prelegenci oraz inni uczestnicy konferencji poświęcili antropologii zaangażowanej, która działa na poziomie zorganizowanych – formalnych inicjatyw instytucjonalnych oraz spontanicznych – nieformalnych aktywności społeczności lokalnych. Zaangażowanie antropologa w sprawy społeczności lokalnych jest coraz częściej naturalnym następstwem długotrwałego „bycia w terenie”. Badacz staje się niekiedy animatorem życia lokalnego, dając zarzewie do działania. Niesie to jednak ryzyko wiążące się z podejmowaniem działań ingerujących w sieci kontaktów i relacji, na przykład w małej miejscowości. O tym problemie opowiedział Sarian Jarosz z UW w referacie „Antropologia publiczna i zaangażowana w świetle aktywizmu lokalnego. Współorganizacja festiwalu teatralnego na Podhalu”. Innym zagadnieniem, pojawiającym się w obrębie antropologii zaangażowanej, był sposób realizacji oczekiwań społecznych wobec antropologa. Elity lokalne wymagają niekiedy od badacza egzotykcji lokalności oraz nadania szczególnego statusu badanej społeczności. Budzi to wiele pytań natury etycznej. Multiplikacja subdyscyplin antropologicznych w obrębie danego projektu badawczego sprawia, że badacz realizujący postulaty na przykład antropologii „u siebie” napotyka na podstawowe problemy autoidentyfikacji. W referacie „«To kim ty teraz właściwie jesteś?» Antropolog uwikłany w bada-

nia grupy własnej”, Zuzanna Wiśnicka-Tomalak z Uniwersytetu Łódzkiego ukazała, że badaniom we własnej społeczności często towarzyszą napięcia związane z próbą zdefiniowania tożsamości badacza oraz z jego specyficznym statusem i wcześniejszymi relacjami (przyjacielskimi czy zawodowymi) z członkami jego środowiska.

W wielu wystąpieniach i dyskusjach lokalność kojarzona była z prowincją, obszarami wiejskimi, a często towarzyszyło jej zjawisko egzotykcji. W kilku referatach przejawy praktyk lokalnych zostały jednak odniesione do przestrzeni miejskiej. Patrycja Laskowska z UJ w wystąpieniu „Tożsamość i antropologia zaangażowana – kierunki działań kulturalnych w Stalowej Woli” określiła rolę miejskich ośrodków kulturalnych w definiowaniu i kreowaniu tożsamości jej adresatów, przy użyciu metod oraz dzieł etnograficznych. Z kolei Marta Tymińska z Uniwersytetu Gdańskiego („Miejsce, które boli. O Stoczni Gdańskiej w narracji pracowniczek i pracowników”) przedstawiła projekt realizowany przez stowarzyszenie „Arteria” z Gdańska. W projekcie tym lokalność rozumiana była jako przestrzeń stoczniowa – zlokalizowana w mieście, rozszerzająca się jednocześnie na teren całej metropolii trójmiejskiej, a nawet zyskująca wymiar regionalny poprzez sięganie aż na Kaszuby. Nieco inne spojrzenie na wymiar przestrzeni lokalnej przedstawiły Agnieszka Bocheńska z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu oraz Aleksandra Gierko z Politechniki Wrocławskiej, w wystąpieniu „Badania społeczne jako istotny czynnik procesu projektowania w architekturze krajobrazu”. Omówiły one znaczenie opinii i preferencji społeczności lokalnych podczas projektowania krajobrazu czy zarządzania jego układem i funkcjonalnością w kontekście zagospodarowania terenu.

Konferencja o lokalności pozwoliła na wieloaspektową prezentację projektów badawczych antropologów, którzy zmagają się z różnorodnymi problemami etycznymi, metodologicznymi oraz związanymi z definiowaniem lokalności. Współczesna lokalność jest ujmowana w ramy różnorodnych polityk (np. instytucjonalnych, kulturalnych) na wielu poziomach samorządności. Łączona jest ze świadomym społeczeństwem obywatelskim, które lobbuje konkretne działania i realizuje projekty finansowane w ramach funduszy unijnych. Z drugiej strony, lokalność jest nadal pojmowana jako tradycja. Mimo tego wymyka się podstawowym kategoriom przestrzennym, a jej granice stają się płynne. Wynika to z faktu, że coraz więcej antropologów prowadzi badania nad lokalnością w sieci. Lokalność upowszechniana jest przez środki masowego przekazu oraz utrwalana za pomocą technik audiowizualnych. Wielu badaczy chętnie analizuje świat lokalny stosując metody porównawcze, wykorzystując techniki sieciowania czy badań wielomiejscowych.

Kolejna, IX Międzyuczelniana Konferencja Antropologiczna odbędzie się w 2015 roku w Cieszynie.

Aleksandra Paprot